

Uradni list

Evropske unije

C 82

Slovenska izdaja

Informacije in objave

Zvezek 59

3. marec 2016

Vsebina

III Pripravljalni akti

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

513. plenarno zasedanje EESO – 20. in 21. januar 2016

2016/C 082/01	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi skupnih pravil za listinjenje in vzpostavitvi evropskega okvira za enostavno, pregledno in standardizirano listinjenje ter o spremembah direktiv 2009/65/ES, 2009/138/ES in 2011/61/EU ter uredb (ES) št. 1060/2009 in (EU) št. 648/2012 (COM(2015) 472 final – 2015/0226 (COD)) ter o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (EU) št. 575/2013 o bonitetnih zahtevah za kreditne institucije in investicijska podjetja (COM(2015) 473 final – 2015/0225 (COD)) .	1
2016/C 082/02	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi okvira za označevanje energijske učinkovitosti in razveljavitvi Direktive 2010/30/EU (COM(2015) 341 final – 2015/0149 (COD))	6
2016/C 082/03	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Začetek javnega posvetovanja o novi zasnovi energetskega trga (COM(2015) 340 final)	13
2016/C 082/04	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Nov dogovor za odjemalce energije (COM(2015) 339 final)	22

SL

III

(Pripravljani akti)

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR**513. PLENARNO ZASEDANJE EESO – 20. IN 21. JANUAR 2016**

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi skupnih pravil za listinjenje in vzpostavitvi evropskega okvira za enostavno, pregledno in standardizirano listinjenje ter o spremembah direktiv 2009/65/ES, 2009/138/ES in 2011/61/EU ter uredb (ES) št. 1060/2009 in (EU) št. 648/2012

(COM(2015) 472 final – 2015/0226 (COD))

ter o

predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (EU) št. 575/2013 o bonitetnih zahtevah za kreditne institucije in investicijska podjetja

(COM(2015) 473 final – 2015/0225 (COD))

(2016/C 082/01)

Poročevalec: Daniel MAREELS

Svet in Evropski parlament sta 27. oktobra 2015 oziroma 14. oktobra 2015 sklenila, da v skladu s členom 114 Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU) Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjih dokumentih:

Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi skupnih pravil za listinjenje in vzpostavitvi evropskega okvira za enostavno, pregledno in standardizirano listinjenje ter o spremembah direktiv 2009/65/ES, 2009/138/ES in 2011/61/EU ter uredb (ES) št. 1060/2009 in (EU) št. 648/2012

(COM(2015) 472 final – 2015/0226 (COD))

ter

Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (EU) št. 575/2013 Evropskega parlamenta in Sveta o bonitetnih zahtevah za kreditne institucije in investicijska podjetja

(COM(2015) 473 final – 2015/0225 (COD)).

Strokovna skupina za ekonomsko in monetarno unijo ter ekonomsko in socialno kohezijo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 16. decembra 2015.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 513. plenarnem zasedanju 20. in 21. januarja 2016 (seja z dne 20. januarja) s 176 glasovi za, enim glasom proti in šestimi vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO pozdravlja predloga o vzpostavitvi sistema za enostavno, pregledno in standardizirano listinjenje (listinjenje STS) ter o prilagoditvi bonitetnih zahtev za kreditne institucije in investicijska podjetja. Ta predloga sodita v širši okvir akcijskega načrta o oblikovanju unije kapitalskih trgov ⁽¹⁾.

1.2 Odbor odobrava dejstvo, da sta bila predloga o listinjenju sprejeta tako hitro in objavljena istočasno kot akcijski načrt o oblikovanju unije kapitalskih trgov. Na tem področju je namreč potrebno čimprejše ukrepanje. To bi moralo omogočiti znatna dodatna sredstva za bančno financiranje, ki je izjemno pomembno predvsem za MSP in gospodinjstva.

1.3 V sedanjem evropskem finančnem sistemu predstavljajo bančna posojila 75 do 80 % skupnega financiranja gospodarstva, v prihodnje pa bodo MSP in gospodinjstva zagotovo v veliki meri odvisna od bančnega financiranja. Z oživitvijo tega trga bi lahko zasebnemu sektorju zagotovili dodaten znesek posojil v višini od 100 do 150 milijard EUR, kar pomeni 1,6-odstotno povečanje posojil za podjetja in gospodinjstva. Poleg tega je Odbor v preteklosti že poudaril pomen listinjenja za MSP, ki imajo pomembno vlogo v evropskem gospodarstvu.

1.4 Odbor meni, da je bančno financiranje neločljivo povezano s tržnim financiranjem, ki se bo nadalje razvilo v okviru unije kapitalskih trgov. Ti dve obliki financiranja si ne bi smeli konkurirati, ampak bi se morali dopolnjevati.

1.5 EESO meni, da je treba zdaj prednost dati celostnemu pristopu. Novi okvir za listinjenje zahteva vzdržen in poglobljen pristop ter vzpostavitev pravičnega in ustreznega ravnovesja. Na vseh ravneh je treba upoštevati vse zastavljene cilje in interese vseh zainteresiranih strani. Pri tem Odbor ceni prizadevanja za stabilnost finančnega sistema in uporabljeni pristop, v skladu s katerim imajo vlagatelji tako pravice kot dolžnosti.

1.6 Nova uredba mora biti dovolj ambiciozna, da bo omogočila ponoven zagon listinjenja. Merila za enostavno, pregledno in standardizirano listinjenje morajo biti realna in izvedljiva za vse banke, tako velike, male kot lokalne, ki delujejo na področju kreditnega financiranja. Listinjenje mora biti privlačno tudi za vlagatelje. Če bo nova uredba uspešna, bo lahko znatno prispevala k izboljšanju financiranja gospodarstva, povečanju naložb in oživljanju rasti. Hkrati je treba jasno opredeliti s tem povezana tveganja in tudi, kdo jih bo moral prevzeti, pri čemer je treba upoštevati celotno verigo od izdajateljev do vlagateljev. Pomembno je, da se prepreči ponavljanje preteklih napak.

1.7 V uredbo je treba vključiti načela varnosti, preglednosti in uveljavljanja (izvrševanja), da se poveča zaupanje v nove trge. Treba je zagotoviti ustrezen razvoj na področju nadzora, tako v okviru ECB kot nacionalnih nadzornih organov, pri tem pa ne smemo zanemariti mednarodne razsežnosti.

1.8 Odbor se glede na kompleksnost in s tem povezana tveganja strinja, da listinjenje ne sme biti dostopno malim vlagateljem in potrošnikom. Meni pa, da je sedanji prostovoljni pristop neustrezen, in poziva, naj se v besedilu uredb izrecno navede uradna prepoved.

1.9 Predvideno je, da se sistem oceni po štirih letih. Odbor bi želel, da se ta ocena izvede prej. Oceno bi bilo primerno izvesti po dveh letih.

1.10 Po mnenju EESO je bistveno, da imajo oblikovalci politik EU osrednjo vlogo v mednarodni in globalni razpravi o listinjenju, da se zaščitijo dosežki na evropski ravni in zagotovi ustrezna uskladitev na mednarodni ravni.

⁽¹⁾ Glej sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij z dne 30. septembra 2015 – Akcijski načrt o oblikovanju unije kapitalskih trgov, COM(2015) 468 final; <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?qid=1447000363413&uri=CELEX:52015DC0468>.

2. Ozadje

2.1 Junckerjeva komisija je na začetku svojega mandata določila tri **glavne prednostne naloge**, tj. **rast, zaposlovanje in naložbe**.

2.2 Za izpolnitev teh ciljev je Komisija sprejela naložbeni načrt za Evropo, ki vsebuje tri sklope:

— mobilizacija naložb v višini vsaj 315 milijard EUR v treh letih,

— podpiranje naložb v realni sektor,

— **oblikovanje naložbam prijaznega okolja** ⁽²⁾.

2.3 Komisija v **akcijskem načrtu o oblikovanju unije kapitalskih trgov** z dne 30. septembra 2015 predlaga, da se mobilizira kapital v Evropi in oblikuje pravi notni kapitalski trg, hkrati pa tudi uresniči eden najpomembnejših elementov tretjega sklopa naložbenega načrta do leta 2019.

2.4 Hkrati z akcijskim načrtom je Komisija predstavila tudi predloge o **listinjenju** ⁽³⁾. Predlogi so vključeni v zakonodajni sveženj, **ki vsebuje dva predloga uredb**, ki obravnavata različne vidike:

2.4.1 predlog uredbe o listinjenju, katerega namen je predvsem oblikovanje skupnega vsebinskega okvira za listinjenje za vse udeležence na tem trgu in opredelitev podskupine poslov, ki izpolnjujejo določena merila primernosti, tj. **enostavnega, preglednega in standardiziranega listinjenja** oziroma **listinjenja STS** ⁽⁴⁾ ⁽⁵⁾, ter

2.4.2 predlog o spremembi zakonodajnega okvira za listinjenje v pravo Unije, zlasti kar zadeva **kapitalske zahteve za kreditne institucije in investicijska podjetja**, katerega namen je, da se za enostavno, pregledno in standardizirano listinjenje določi regulativna obravnava, ki bo bolj upoštevala tveganja ⁽⁶⁾, da se tako ustrezno upoštevajo posebne značilnosti listinjenja STS.

2.4.3 Prvi predlog vsebuje ne samo določeno število določb, ki se uporabljajo za vse vrste listinjenja, ampak vzpostavlja tudi okvir za **enostavno, pregledno in standardizirano listinjenje**. Listinjenje STS se tako nanaša na postopek, s katerim se listinjenje strukturira, in ne na temeljno kreditno kakovost zadevnih sredstev.

2.4.4 Drugi predlog dopolnjuje prvi predlog in se nanaša na **bonitetno obravnavo** listinjenja, ki v večji meri upošteva posebnosti teh trgov. Predlog določa predvsem kapitalske zahteve za pozicije v listinjenju, vključuje pa tudi obravnavo enostavnih, preglednih in standardiziranih listinjenj, ki bolj upošteva tveganja.

3. Ugotovitve

3.1 EESO odobrava, da sta bila predloga o listinjenju objavljena istočasno kot akcijski načrt o oblikovanju unije kapitalskih trgov. Zdaj je treba čim prej sprejeti potrebne ukrepe. Evropska gospodarstva so namreč še vedno v veliki meri odvisna od bančnega financiranja. V evropskem finančnem sistemu predstavljajo bančna posojila 75 do 80 % skupnega financiranja gospodarstva ⁽⁷⁾. Odbor meni, da sta bančno in tržno financiranje povezana in bi se morala dopolnjevati.

⁽²⁾ Glej spletno stran Evropske komisije http://ec.europa.eu/priorities/jobs-growth-investment/plan/index_sl.htm.

⁽³⁾ V predlogu uredbe (uvodna izjava 1) je listinjenje opredeljeno tako: listinjenje je transakcija, ki omogoča kreditodajalcu, ki je običajno kreditna institucija, da refinancira sklop posojil ali izpostavljenosti, kot so krediti za nepremičnine, zakup avtomobilov, potrošniški krediti ali kreditne kartice, tako da jih preoblikuje v vrednostne papirje, s katerimi se trguje. Kreditodajalec posojila v svojem portfelju združi v skupine, jih preoblikuje ter jih razvrsti glede na različne kategorije tveganja za različne investitorje, s čimer investitorjem omogoči dostop do naložb v posojila in druge izpostavljenosti, do katerih običajno ne bi imeli neposrednega dostopa. Donos za investitorje ustvarjajo denarni tokovi iz naslova osnovnih kreditov.

⁽⁴⁾ Predlog uredbe o listinjenju (glej opombo 3).

⁽⁵⁾ STS je okrajšava za angleški izraz „simple, transparent and standardised securitisations“.

⁽⁶⁾ Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (EU) št. 575/2013 Evropskega parlamenta in Sveta o bonitetnih zahtevah za kreditne institucije in investicijska podjetja. Glej <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015PC0473&qid=1445963164202&from=SL>.

⁽⁷⁾ Glej *Bank deleveraging, the move from bank to market-based financing, and SME financing* (Razdolževanje bank, preusmeritev iz bančnega financiranja v tržno financiranje in financiranje MSP), OECD 2012; http://www.oecd.org/finance/financial-markets/Bank_deleveraging-Wehinger.pdf.

3.2 Poleg tega je raven naložb še vedno precej nižja od ravni pred finančno in gospodarsko krizo. Medtem ko sta bila bruto domači proizvod (BDP) in zasebna potrošnja v EU v drugem četrtletju leta 2014 približno na enaki ravni kot v letu 2007, so bile skupne naložbe za približno 15 % pod ravnjo naložb v letu 2007⁽⁸⁾.

3.3 Odbor je v preteklosti že poudaril pomen listinjenja, zlasti za MSP, ki so še vedno močno odvisna od bančnega financiranja⁽⁹⁾. MSP imajo pomembno vlogo v evropskem gospodarstvu, saj predstavljajo 98 % vseh podjetij v Evropi, zagotavljajo več kot 67 % delovnih mest v zasebnem sektorju in ustvarijo 58 % bruto dodane vrednosti, ki jo ustvarijo vsa podjetja v EU⁽¹⁰⁾.

3.4 Poleg tega so v nasprotju z listinjenji, ki se nanašajo na nepremičnine in jih finančna kriza skoraj ni prizadela, listinjena posojil MSP trenutno precej omejena. Tako MSP predstavljajo samo 8 % trga listinjenja v primerjavi z RMBS⁽¹¹⁾, ki predstavljajo 58 % trga. Odbor zato meni, da je treba v strategiji za oblikovanje unije kapitalskih trgov poseben poudarek nameniti listinjenjem, povezanim z MSP.

3.5 Bistveno je zagotoviti ponoven zagon trga listinjenja, zlasti segmenta MSP. V naložbenem načrtu za Evropo je oblikovanje vzdržnega trga za kakovostno listinjenje opredeljeno kot eno od petih področij, na katerih je potrebno kratkoročno ukrepanje. Če bi bile povprečne ravni izdaj na trgu listinjenja primerljive s tistimi iz obdobja pred krizo in bi kreditne institucije uporabljale nove izdaje za zagotavljanje novih kreditov, bi dodatni krediti zasebnemu sektorju znašali 100 do 150 milijard EUR. To bi pomenilo 1,6-odstotno povečanje kreditov za podjetja in gospodinjstva v EU⁽¹²⁾.

3.6 EESO se je že zavzel za ponoven zagon tega trga, vendar le pod določenimi pogoji. Da ne bi ponavljali napak, ki so jih v preteklosti storile Združene države, Odbor predlaga, da se sprejmejo jasni predpisi glede uporabe listinjenja⁽¹³⁾. Prav tako meni, da je za vzdržen visokokakovosten trg listinjenja treba spodbujati temeljne strukture s kratkimi posredniškimi verigami, ki neposredno povezujejo posojilojemalce in varčevalce⁽¹⁴⁾.

3.7 Odbor meni, da je treba zdaj sprejeti celosten, vzdržen in poglobljen pristop, upoštevati vse zastavljene cilje in interese vseh zainteresiranih strani ter si prizadevati za pravično in ustrezno ravnovesje med vsemi temi dejavniki. Vsi ukrepi morajo imeti pozitiven učinek na financiranje gospodarstva (glej zgoraj), stabilnost finančnega sistema in interese vlagateljev.

3.8 Po mnenju Odbora je za uresničitev te pobude uredba dobra izbira, če je njen cilj oblikovanje pravega enotnega trga. Predpisi morajo biti dovolj ambiciozni in privlačni za vlagatelje, da bodo lahko imeli pozitivne učinke v praksi.

3.9 Odbor ceni prizadevanja za stabilnost finančnega sistema in s tem povezan potencial. Predlogi tako predvidevajo vrsto obveznosti na področju preglednosti in omogočajo večjo in bolj učinkovito porazdelitev tveganj med več akterji, tako znotraj kot zunaj finančnega sektorja.

3.10 Odbor tem obveznostim glede preglednosti namenja veliko pozornost, saj je ravno pomanjkanje preglednosti in standardizacije ena od glavnih ovir za vzpostavitev trga listinjenja. Zato meni, da sta osnovno načelo razlikovanja med različnimi kategorijami listinjenih produktov ter uvedba enostavnih, preglednih in standardiziranih produktov ustrezen način za povečanje zaupanja vlagateljev in ponoven zagon trga.

3.11 Z zahtevo po zadržanju tveganja se akterje, ki te posle izvajajo, obveže, da sami prevzamejo zgolj minimalno raven tveganja v portfelju. Odbor zato meni, da je to ustrezno splošno načelo. Opozarja tudi, da ni mogoče ponovno pojavljanje modelov „odobri in razdeli“.

⁽⁸⁾ Informativni list št. 1 – Zakaj EU potrebuje načrt naložb?, skupni dokument Evropske komisije in EIB. Glej http://ec.europa.eu/priorities/jobs-growth-investment/plan/docs/factsheet1-why_sl.pdf.

⁽⁹⁾ Glej informativno poročilo *Dostop MSP do financiranja* (EESC-2014-06006-00-01-RI-TRA), točka 1.2.5, in mnenje *Financiranje podjetij in iskanje alternativnih mehanizmov financiranja* (UL C 451, 16.12.2014, str. 20), točka 1.5.

⁽¹⁰⁾ Letno poročilo o evropskih MSP 2013/2014, omenjeno v informativnem poročilu *Dostop MSP do financiranja* (EESC-2014-06006-00-01-RI-TRA).

⁽¹¹⁾ Residential Mortgage-Backed Securities (finančni instrument, zavarovan s stanovanjsko hipoteko).

⁽¹²⁾ Predlog uredbe o listinjenju.

⁽¹³⁾ Glej mnenje EESO o dolgoročnem financiranju – nadaljnji ukrepi (UL C 451, 16.12.2014, str. 91), točka 3.3.2.

⁽¹⁴⁾ Glej mnenje EESO o zeleni knjigi o oblikovanju unije kapitalskih trgov (UL C 383, 17.11.2015, str. 64), točka 3.9.

3.12 Vlagatelji imajo pravice in dolžnosti. Tisti, ki sredstva vlagajo, da bi imeli dobiček, imajo dolžnost skrbnega ravnanja v zvezi z listinjenji, v katera vlagajo. Če bi namesto tega to dolžnost naložili nadzornim organom in javnim oblastem, bi to lahko povzročilo, da bi morali preučevati neprijetno vprašanje moralnega tveganja.

3.13 Posli in trgi listinjenja so lahko v nekaterih primerih povezani s tveganji, kot se je pokazalo v bližnji preteklosti, ko so bile storjene nekatere napake. Zdaj je treba poskrbeti, da se v okviru ponovnega zagona trga listinjenja, za katerega si prizadevamo, pretekle napake ne bodo ponavljale, kar je izrecno navedla tudi Komisija v naložbenem načrtu, objavljenem konec leta 2014. V novem okolju je treba jasno opredeliti s tem povezano tveganje in akterje, ki morajo to tveganje prevzeti. Z uskladitvijo standardov na področju poročanja, zagotavljanjem bolj strukturiranih podatkov in uporabo standardnih modelov bo mogoče povečati zaupanje vlagateljev in izboljšati oceno tveganja. To bi moralo skupaj z boljšo kakovostjo podatkov prispevati k temu, da posredovanje zunanjih bonitetnih agencij sploh ne bi bilo več potrebno.

3.14 V novo uredbo je treba vključiti načela varnosti, preglednosti in uveljavljanja (izvrševanja), s čimer bi prispevali tudi k povečanju zaupanja v nove trge. Treba je zagotoviti ustrezen razvoj na področju nadzora, pri tem pa ne smemo zanemariti mednarodne razsežnosti.

3.15 EESO pozdravlja tudi načelo, v skladu s katerim so ti posli in trgi namenjeni zgolj poklicnim in institucionalnim vlagateljem, bankam in drugim dolgoročnim vlagateljem. V predlogih uredb je predstavljeno stališče, da mali vlagatelji in potrošniki ne smejo imeti dostopa do tega trga. Glede na kompleksnost tega vprašanja in s tem povezanimi tveganji je to pravi pristop, vendar pa Odbor poziva, naj se ta prepoved formalno vključi v besedilo uredb.

3.16 Odbor se dobro zaveda, da se ti predlogi omejujejo na spodbujanje uskladitve več ključnih elementov na trgu listinjenja, ni pa predvideno dodatno dopolnilno usklajevanje postopkov in praks na teh trgih, ki sledi potrebam trga. Vsem prizadevanjem na tem področju je treba nameniti pozornost, jih spremljati in ocenjevati.

3.17 Kar zadeva predvideno oceno po štirih letih od začetka veljavnosti te pobude, se EESO zavzema za skrajšanje tega roka na dve leti, da se zagotovi čim večji uspeh tega projekta.

3.18 Poleg tega morajo imeti oblikovalci politik EU osrednjo vlogo v razpravah, ki potekajo na mednarodni ravni, predvsem v razpravah Baselskega odbora ⁽¹⁵⁾ o oblikovanju pravnega okvira za enostavno, pregledno in standardizirano listinjenje, da se zagotovi ustrezna uskladitev na mednarodni ravni.

V Bruslju, 20. januarja 2016

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Georges DASSIS

⁽¹⁵⁾ Posvetovanje Baselskega odbora za bančni nadzor in Mednarodnega združenja nadzornikov trga vrednostnih papirjev o merilih za opredelitev enostavnega, preglednega in primerljivega listinjenja, ki je potekalo od 11. decembra 2014 do 13. februarja 2015.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi okvira za označevanje energijske učinkovitosti in razveljavitvi Direktive 2010/30/EU

(COM(2015) 341 final – 2015/0149 (COD))

(2016/C 082/02)

Poročevalec: Emilio FATOVIC

Svet in Evropski parlament sta 31. avgusta 2015 oziroma 15. septembra 2015 sklenila, da v skladu s členom 194(2) Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi okvira za označevanje energijske učinkovitosti in razveljavitvi Direktive 2010/30/EU

(COM(2015) 341 final – 2015/0149 (COD)).

Strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 7. januarja 2016.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 513. plenarnem zasedanju 20. in 21. januarja 2016 (seja z dne 20. januarja 2016) z 218 glasovi za, dvema glasovoma proti in šestimi vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO podpira predlog Komisije o vzpostavitvi okvira za označevanje energijske učinkovitosti, saj meni, da bo lahko pozitivno vplival na okolje, potrošnike, podjetja in delavce, če se bo pravilno izvajal in povezal z direktivo o okoljsko primernih zasnovi.

1.2 Odbor meni, da predlog obravnava glavne težave v zvezi z veljavno zakonodajo, med katerimi so tudi njeno dejansko izvajanje, učinkovito spremljanje trga ter pravica potrošnikov do jasnih, razumljivih in primerljivih informacij. EESO zlasti poziva Komisijo, naj nadaljuje standardizacijo in poenostavitev energijskih razredov za vse kategorije izdelkov.

1.3 EESO se strinja, da je uredba primernejša od direktive, saj je z njo mogoče zagotoviti dejansko in enotno izvajanje normativnega akta na celotnem evropskem ozemlju.

1.4 Odbor meni, da je odločitev o vzpostavitvi zbirke podatkov o izdelkih, ki bo prispevala k učinkovitejšemu tržnemu nadzoru, pravilna. Vendar pa je mnenja, da je nujno okrepiti instrumentalno preverjanje izdelkov v prodaji, da bi ugotovili, ali se njihove značilnosti dejansko ujemajo z navedbami na nalepki.

1.5 EESO poziva Komisijo, naj za vse zaposlene ter druge akterje, ki sodelujejo pri dejavnostih nadzora in preverjanja, pripravi in financira skupno in standardizirano usposabljanje.

1.6 EESO se strinja z odločitvijo, da se začne znova uporabljati prejšnja energijska lestvica s črkami od A do G, ker jo potrošniki lažje razumejo, in da se uvede barvna lestvica od zelene do rdeče barve, ki bo omogočila učinkovito prepoznavanje energijske učinkovitosti izdelka.

1.7 Odbor predlaga, da se pripravi nova grafična podoba energijske nalepke, da bi onemogočili ponarejanje in preprečili zmedo med potrošniki, zlasti v prehodnem obdobju. EESO tudi predlaga, da kromatična lestvica ostane sive barve, kadar izdelkov določenega razreda ni na trgu, kadar so bili prevrednoteni ali kadar gre za omejitve, ki jih narekuje direktiva o okoljsko primernih zasnovi.

1.8 EESO predlaga, da se v novo energijsko nalepko vključijo še druge za potrošnike uporabne informacije, na primer minimalna življenjska doba izdelka in količina energije, ki jo izdelek porabi v celotnem življenjskem ciklu, tudi z vidika ogljičnega odtisa. Tovrstne informacije so bistvene za dejansko cenovno primerljivost izdelkov iz različnih energijskih razredov ter za preprečevanje načrtovane zastarelosti izdelkov in odvrčanje od nje.

1.9 EESO meni, da bi prepustitev tako pomembnega vidika, kot je sprejetje sistema kazni, posameznim državam članicam privedla do neenotnega izvrševanja prepisov, uporaba uredbe namesto direktive pa ne bi bila več smiselna.

1.10 Odbor meni, da bo morala Unija skladno z načelom subsidiarnosti prikrajšanim družbenim skupinam olajšati dostop do energijsko učinkovitejših izdelkov ter tako prispevati k soočanju s t. i. energetske revščino.

1.11 EESO meni, da bodo v skladu z načelom „oblikovanja za vse“, ki predvideva takšno zasnovano izdelkov, da jih lahko uporabljajo vsi, morale biti tudi nalepke vedno bolj razumljive vsem, posebno pozornost pa bo treba nameniti potrebam invalidnih državljanov.

1.12 Odbor poziva Unijo, naj poskrbi, da se morebitni dodatni stroški, ki jih prinaša novi sistem označevanja, ne bodo samodejno prenesli na prodajalce na drobno ali na končne uporabnike.

1.13 EESO obžaluje pomanjkanje *ad hoc* strategije za spletno prodajo, za katero meni, da je nujno potrebna, saj je spletna prodaja eden od sektorjev, v katerem se zakonodaja v veliki meri ne izvaja. EESO zlasti poziva k hitremu ukrepanju, da se uredi vprašanje spletnih „bazarjev“, kjer je bilo najdenih največ kršitev obveznosti predložitve energijske oznake.

1.14 EESO ugotavlja, da niso predvideni posebni ukrepi za predelane energetske izdelke. Meni, da je treba regulirati zlasti trženje tovrstnih izdelkov, ki se prodajajo v specializiranih trgovinah, da se prepreči nastanek zakonodajnih vrzeli ter spodbudi tesnejše povezovanje med strategijama za energijsko učinkovitost in krožno gospodarstvo.

1.15 Odbor poziva Evropsko komisijo, naj posebno pozornost nameni izdelkom, uvoženim iz tretjih držav, da zaščiti evropsko proizvodnjo pred morebitnimi oblikami nelegalne konkurence ali pred goljufijami v primerih očitnega ponarejanja nalepk.

1.16 EESO meni, da bo Evropska unija lahko dosegla cilje glede energijske učinkovitosti samo z dejavnim vključevanjem potrošnikov. Zato poziva, naj organizirana civilna družba sodeluje z nacionalnimi vladami pri izvajanju dejavnosti za učinkovitejšo in bolj razvejano obveščanje in ozaveščanje vseh, tudi posameznih prodajalcev na drobno.

1.17 Odbor podpira predlog, da se energijske nalepke obvezno vključijo v oglasna sporočila za vsak izdelek, če to ni mogoče, pa da se navede vsaj energijski razred izdelka, s čimer bi izboljšali obveščanje in ozaveščanje potrošnikov.

1.18 EESO meni, da je po izteku prehodnega obdobja en teden premalo za dokončen prehod na izdelke, označene skladno z novim sistemom. Zato se zavzema, da se to obdobje podaljša na 30 dni.

1.19 EESO poziva Komisijo, naj bo bolj previdna in zmerna z delegiranimi akti. Zlasti upa, da bodo pooblastila jasna in opredeljena, da se Parlamentu zagotovi nadzor ter predvsem da se pred sprejetjem delegiranih aktov vedno opravi posvetovanje z državami članicami, z EESO in z zainteresiranimi stranmi, ki bi jih bilo treba tudi vključiti v ta proces.

1.20 EESO meni, da je osem let primerno dolgo obdobje, po katerem naj se okvir za označevanje ponovno oceni, a obenem predlaga, da se opravi tudi vmesna ocena učinka.

1.21 EESO meni, da je ključnega pomena določiti nedvoumen in trden mehanizem za prevrednotenje, da bi bila vsa nadaljnja prevrednotenja, ki bodo potrebna zaradi tehnološkega napredka na trgu, ekonomična, natančna in nesporna. Zato se predlaga, da se prevrednotenje opravi le takrat, kadar izdelki energijskega razreda A zavzemajo vsaj 20 % tržišča.

2. Uvod

2.1 Evropska komisija je 25. februarja 2015 objavila sveženj „Energetska unija“, ki je sestavljen iz treh sporočil:

- sporočila o okvirni strategiji za trdno energetska unijo ⁽¹⁾,
- sporočila o stališču EU v pričakovanju globalnega sporazuma o podnebnju,
- sporočila o ukrepih, ki so potrebni za uresničitev cilja o 10-odstotni elektroenergetski povezanosti do leta 2020.

2.2 Strategija za energetska unija, ki temelji na holističnem pristopu in katere cilj je izboljšati varnost, vzdržnost in konkurenčnost oskrbe z energijo, ima pet razsežnosti:

- energetska zanesljivost, solidarnost in zaupanje,
- povsem integriran evropski energetska trg,
- energijska učinkovitost, ki prispeva k zmanjšanju povpraševanja,
- razogljičenje gospodarstva,
- raziskave, inovacije in konkurenčnost.

2.3 Iz te strategije izhaja uredba, ki vzpostavlja okvir za označevanje energijske učinkovitosti in posledično razveljavlja predhodno Direktivo 2010/30/EU ⁽²⁾.

2.4 Novi okvir za označevanje je tesno povezan z Direktivo 2009/125/ES o okoljsko primerni zasnovi ⁽³⁾. Po besedah komisarja za podnebne ukrepe in energijo Miguela Ariasa Cañeteja bo „Evropa s skupnim izvajanjem obeh zakonodajnih dokumentov do leta 2020 prihranila toliko energije, kolikor se je vsako leto porabi v Italiji, tj. 166 milijonov ton nafte“, kar bo imelo velik vpliv tudi na zmanjšanje emisij CO₂.

2.5 Nova uredba med drugim upošteva izsledke naknadne ocene veljavne zakonodaje, rezultate posvetovanj z državljani in zainteresiranimi stranmi ter posebno oceno učinka ⁽⁴⁾.

3. Povzetek predloga Komisije

3.1 Predlog Komisije je prvič oblikovan kot uredba in ne kot direktiva z namenom poenostaviti regulativno okolje za države članice in podjetja, predvsem pa zagotoviti, da se načela iz predloga enotno uporabljajo in izvajajo v celotni Evropski uniji.

3.2 Predlog določa vzpostavitev zbirke podatkov o izdelkih, ki bi pripomogla k večji učinkovitosti tržnega nadzora. Vnos različnih informacij v to zbirko bo dolžnost proizvajalcev. Pomembno je poudariti, da morajo podjetja tovrstne informacije že zdaj predložiti, če to od njih zahtevajo nacionalni organi za tržni nadzor. Evropska komisija zato ocenjuje, da bodo dodatni stroški za podjetja neznatni ⁽⁵⁾.

⁽¹⁾ Ref.: COM(2015) 80 final.

⁽²⁾ Direktiva 2010/30/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. maja 2010 o navajanju porabe energije in drugih virov izdelkov, povezanih z energijo, s pomočjo nalepk in standardiziranih podatkov o izdelku (UL L 153, 18.6.2010, str. 1).

⁽³⁾ Direktiva 2009/125/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. oktobra 2009 o vzpostavitvi okvira za določanje zahtev za okoljsko primerno zasnovo izdelkov, povezanih z energijo (UL L 285, 31.10.2009, str. 10).

⁽⁴⁾ SWD(2015) 139.

⁽⁵⁾ COM(2015) 341 final, točka 2.3 obrazložitvenega memoranduma.

3.3 Namen predloga je tudi pregledati trenutno veljavno energijsko lestvico, uvedeno z Direktivo 2010/30/EU, in sicer iz dveh razlogov:

(a) izkazalo se je, da so zaradi uvedbe razredov A+ do A+++ nalepke manj razumljive in ne spodbujajo potrošnikov k nakupu energijsko učinkovitejših izdelkov;

(b) višji energijski razredi so za nekatere skupine izdelkov že zasičeni.

Zato Komisija predlaga, da se začne znova uporabljati prejšnja energijska lestvica s črkami od A do G, ker naj bi bila bolj razumljiva, in se posledično prevrednotijo nalepke vseh izdelkov, ki so trenutno v prodaji. Razreda A in B bosta ostala prazna, da bi se izognili takojšnji zasičenosti višjih razredov⁽⁶⁾. Kot dopolnitev je dodatno predvideno, da se na etiketo uvede barvna lestvica od zelene do rdeče barve, iz katere bo razvidna večja ali manjša energijska učinkovitost izdelkov.

3.4 Predlog predvideva šestmesečno prehodno obdobje, v katerem bodo izdelki, ki so trenutno v prodaji, opremljeni z dvojnimi nalepkami, kar bo omogočalo pravilno izvedbo prevrednotenja in ne bo ustvarjalo dodatne zmede med potrošniki. V tej fazi bodo morale države članice organizirati posebne kampanje za obveščanje potrošnikov o novem sistemu označevanja.

3.5 Po mnenju Komisije morajo nadzorne dejavnosti in določitev sistema kazni ostati v pristojnosti posameznih držav članic⁽⁷⁾.

3.6 Komisiji se dodeli pristojnost za sprejemanje delegiranih aktov in posledično zagotavljanje pravilnega izvajanja zakonodaje. To pristojnost lahko Parlament in Svet kadar koli prekličeta. Komisija bo morala za vsak delegirani akt zagotoviti uravnoteženo sodelovanje predstavnikov držav članic in zainteresiranih strani za posamezno skupino izdelkov. Države članice in zainteresirane strani se bodo sestajale v posebnem posvetovalnem forumu.

3.7 Naslednja ocena okvira za označevanje je predvidena čez osem let. Nalepke izdelkov, ki so že na trgu, bo treba revidirati čez pet let, natančni roki za prevrednotenje izdelkov, ki se bodo tržili po sprejetju uredbe, pa še niso določeni.

4. Splošne ugotovitve

4.1 EESO pozdravlja predlog Komisije, ki temelji na zavedanju, da imajo energijske nalepke pozitiven vpliv na okolje, potrošnike, evropska podjetja in stopnjo zaposlenosti⁽⁸⁾.

4.2 EESO meni, da ima novi sistem označevanja poleg čisto tehnične tudi pomembno strateško vlogo, saj na posreden in neposreden način posega na področja energije, notranje trgovine, tehnološkega razvoja in okolja ter na splošno na procese trajnostnega razvoja.

4.3 EESO meni, da je dobra stran predloga ta, da obravnava glavne težave, povezane z veljavno zakonodajo, čeprav je v nekaterih primerih premalo ambiciozen in nima vizije. Predlog se namreč osredotoča na reševanje neposrednih in neizogibnih težav, ne razmišlja pa o tem, kako bi se lahko trgovina in proizvodnja energije razvijala v prihodnje.

4.4 EESO poziva Komisijo, naj nadaljuje standardizacijo in poenostavitev energijskih razredov za vse kategorije izdelkov. To bo imelo pomembno vlogo pri razširjanju selektivnega pristopa potrošnikov pri kupovanju in dalo večjo težo kakovostnejšim izdelkom.

4.5 EESO se strinja z izbiro uredbe namesto direktive, saj je z njo mogoče zagotoviti dejansko, natančno in enotno izvajanje normativnega akta na celotnem evropskem ozemlju. Selektivna uporaba tovrstnega instrumenta je bistvenega pomena tudi za učinkovit proces evropskega povezovanja.

⁽⁶⁾ COM(2015) 341 final, člen 7(3).

⁽⁷⁾ COM(2015) 341 final, člen 4(5).

⁽⁸⁾ Mnenje EESO o okoljsko primerni zasnovi/izdelkih, ki trošijo energijo (UL C 112, 30.4.2004, str. 25).

4.5.1 Odbor podpira predlog, da se vzpostavi „zbirka podatkov o izdelkih“, saj je nujno potrebna za izvajanje učinkovitega nadzora nad trgovino. V številnih evropskih državah so namreč združenja potrošnikov večkrat izpostavila problem neizvajanja predhodne Direktive 2010/30/EU in posledično prisotnost izdelkov brez nalepk o porabi energije na trgu. To je treba storiti tudi zato, da se dejansko zagotovijo enaki konkurenčni pogoji za izdelke na notranjem trgu.

4.6 EESO meni, da je „zbirka podatkov o izdelkih“ sicer pomembna, a ne prinaša dokončne rešitve za ustrezen tržni nadzor, in od pristojnih organov pričakuje, da bodo okrepili instrumentalno preverjanje izdelkov v prodaji, da bi ugotovili, ali se njihove značilnosti dejansko ujemajo z navedbami na nalepki.

4.7 Zaradi zelo tehnične narave dejavnosti preverjanja in nadzorovanja trga Odbor poziva Komisijo, naj pripravi skupne in standardizirane postopke usposabljanja zaposlenih ter drugih akterjev, ki sodelujejo pri dejavnostih nadzorovanja in preverjanja, ter jih pospremi z ustreznim financiranjem, da bi lahko v vseh državah članicah uredbo začeli izvajati pravočasno in učinkovito.

4.8 EESO se strinja z odločitvijo, da se začne znova uporabljati prejšnja energijska lestvica s črkami od A do G, ker jo potrošniki lažje razumejo. Kot primer je mogoče izpostaviti razliko v porabi energije med hladilnikom razreda A+++ in hladilnikom razreda A+, ki znaša 42 %, trenutni sistem označevanja pa ne omogoča, da bi bile razlike v energijski učinkovitosti in stroških takoj razvidne. To pomeni, da za določene skupine izdelkov velja načelo „kdor več plača, manj porabi“, ki potrošnikom omogoča, da hitro amortizirajo stroške višjega energijskega razreda. Zato je nujno, da so nalepke jasnejše in razumljivejše ter da jih je mogoče lažje primerjati.

4.9 EESO meni, da je glavni cilj tega predloga njegovo enotno izvajanje po vsej Evropi, če pa se tako pomemben vidik, kot je sprejetje sistema kazni, prepusti posameznim državam članicam, bo prišlo do neenotnega izvrševanja prepisov, uporaba uredbe namesto direktive pa ne bi bila več smiselna.

4.10 EESO na splošno meni, da bo novi sistem označevanja, strukturiran na predlagani način, lahko zagotovil, da:

4.10.1 bodo potrošniki deležni natančnejših, ustreznih in bolj primerljivih informacij o učinkovitosti in porabi energije za vse izdelke, ki so naprodaj v EU, ter bodo tako lahko opravili premišljene in dolgoročno cenovno ugodne nakupe ob sočasni skrbi za okolje;

4.10.2 se bo izboljšal prost pretok izdelkov in bodo zagotovljeni enaki konkurenčni pogoji. Na ta način se bo okrepila konkurenčnost evropskih podjetij, ki bodo tako dobila spodbudo za inovacije, saj bodo imela možnost, da vstopijo na trg pred podjetji iz tretjih držav in tako ustvarijo večji dobiček;

4.10.3 se bo povečala stopnja zaposlenosti, pod pogojem da bodo evropska podjetja poskušala zaustaviti selitev proizvodnje ter tako posredno vplivala na vnovični zagon evropske proizvodnje in notranje porabe.

5. Posebne ugotovitve

5.1 EESO meni, da novi način označevanja izboljšuje trenutno zakonodajo, ne loteva pa se vseh potrebnih vprašanj v zvezi z obveščanjem potrošnikov. Zato predlaga, da se na nalepko vnesejo dodatni podatki, na primer minimalna življenjska doba izdelka⁽⁹⁾ in poraba energije v življenjskem ciklu izdelka, tudi z ozirom na ogljični odtis. Tovrstne informacije so bistvene za dejansko cenovno primerljivost energetskih izdelkov iz različnih energijskih razredov ter za preprečevanje načrtovane zastarelosti izdelkov in odvrčanje od nje.

⁽⁹⁾ Mnenje EESO o življenjski dobi proizvodov in obveščanju potrošnikov (UL C 67, 6.3.2014, str. 23).

5.1.1 Dodatne, a ne nepogrešljive informacije za potrošnike, na primer dodatni stroški za energijo, ki nastanejo z izdelki v sistemih avtomatizacije stanovanj, bi bile lahko dostopne prek ustrezne internetne strani o energijski učinkovitosti izdelkov ali vključene v kodo QR, ki bi se dodala na nalepko, da bi bili podatki o vsakem izdelku preprosto dostopni s tabličnim računalnikom ali pametnim telefonom, kot je že podobna praksa z drugimi izdelki v prodaji, skladno z logiko postopnega razvoja iz akcijskega načrta „Internet stvari“⁽¹⁰⁾.

5.2 Odbor predlaga, da se pripravi nova grafična podoba za energijsko nalepko, da se onemogoči ponarejanje in prepreči zmeda med potrošniki, zlasti v prehodnem obdobju. EESO tudi predlaga, da kromatična lestvica ostane sive barve, kadar izdelkov določenega razreda ni na trgu, zato da potrošnikov ne bi odvrnili od nakupov. To bi bilo treba narediti tako za nižje razrede, katerih izdelki so bili umaknjeni s trga na podlagi direktive o okoljsko primernih zasnovi, kot za višje razrede, v katere izdelki na trgu še ne sodijo ali pa je nanje vplivalo prevrednotenje.

5.3 EESO opozarja Komisijo na že sprejeto mnenje TEN/516⁽¹¹⁾, in zlasti na pojav energetske revščine, s katero se v celotni EU sooča več kot 50 milijonov državljanov. To pomeni, da mora Evropska unija skladno z načelom subsidiarnosti čim bolj olajšati dostop do energijsko učinkovitejših izdelkov tudi revnejšim in prikrajšanim družbenim skupinam. Obenem mora poskrbeti, da se morebitni dodatni stroški, ki jih prinaša novi sistem označevanja, ne bodo samodejno prenesli na prodajalce na drobno ali na končne uporabnike.

5.3.1 V številnih evropskih državah se že uspešno izvajajo dobre prakse na področju subsidiarnosti in dostopnosti energentov. Ena od teh je upoštevanje stroškov za izdelke višjih energijskih razredov kot olajšave v napovedi za odmero dohodnine. Kljub dobrim praksam na nacionalni ravni, ki so vsekakor koristne in pomembne, EESO poziva Evropsko unijo in zlasti Evropski svet, naj ob zavedanju o pomenu izziva energetske učinkovitosti dejansko uresničujeta načelo subsidiarnosti ter si prizadevata za izvajanje enotne strategije za vključevanje vseh državljanov v energetske revolucije.

5.4 EESO meni, da bodo v skladu z načelom „oblikovanja za vse“, ki predvideva takšno zasnovo izdelkov, da jih lahko uporabljajo vsi, morale biti tudi nalepke vedno bolj razumljive vsem, posebno pozornost pa bo treba nameniti potrebam invalidnih državljanov.

5.5 EESO obžaluje pomanjkanje posebne strategije za spletno prodajo, ki se nenehno povečuje in še vedno predstavlja enega od sektorjev, v katerem sta primerljivost izdelkov in zlasti tržni nadzor še posebej kompleksna in težavna. Po poročanju opazovalcev MarketWatch je z ustreznimi nalepkami opremljenih samo 23 % izdelkov na spletu. Gre za dejavniki, ki izkrivljajo trg ter povzročajo znatno škodo podjetjem in potrošnikom.

5.5.1 Odbor opozarja, da sedanja Delegirana uredba Komisije (EU) št. 518/2014 v zvezi z označevanjem izdelkov, povezanih z energijo, na internetu, ki je začela veljati 1. januarja 2015, ni ustrezno povezana z novim predlogom uredbe. Ta uredba, med drugimi, predvideva zgolj obvezno označevanje novih izdelkov, označevanje izdelkov, ki so že v prodaji, pa je le prostovoljno. Prav tako ne obravnava „spletnih bazarjev“, kjer potrošnik pogosto nevede kupuje izdelke, ki jih prodajajo tretji ponudniki, spletna stran pa ne odgovarja za zavajajoče ali napačno oglaševanje teh izdelkov.

5.6 EESO ugotavlja, da ne obstoječi ne novi sistem označevanja ne obravnava vprašanja predelanih energentov. Zato meni, da je treba trženje tovrstnih izdelkov urediti s predpisi, zlasti ko gre za prodajo izdelkov v specializiranih trgovinah, da se preprečijo vrzeli v predpisih in spodbudi predvsem večja povezanost direktive o okoljsko primernih zasnovi in sporočila Komisije „Na poti h krožnemu gospodarstvu“⁽¹²⁾. EESO še opozarja na v preteklosti že izražena stališča proti načrtovani zastarelosti ter za prodajo trajnejših in odpornejših izdelkov⁽¹³⁾.

⁽¹⁰⁾ Mnenje EESO o internetu stvari – akcijskem načrtu za Evropo (UL C 255, 22.9.2010, str. 116).

⁽¹¹⁾ Mnenje EESO o usklajenem evropskem ukrepanju za preprečevanje energetske revščine in boj proti njej (UL C 341, 21.11.2013, str. 21).

⁽¹²⁾ COM(2014) 398 final. Mnenje EESO o krožnem gospodarstvu v EU (UL C 230, 14.7.2015, str. 91).

⁽¹³⁾ Mnenje EESO o življenjski dobi proizvodov in obveščanju potrošnikov (UL C 67, 6.3.2014, str. 23).

5.7 EESO poziva Evropsko komisijo, naj posebno pozornost nameni izdelkom, uvoženim iz tretjih držav, da zaščiti evropsko proizvodnjo pred morebitnimi primeri nelojalne konkurence. Odbor posebej poziva Komisijo, naj sproži močno kampanjo proti ponarejanju nalepk, poskrbi naj, da jih bo težko ponarediti, okrepi preverjanje subjektivne in objektivne skladnosti ter v primeru odkritja očitnega ponaredka uvoznika kaznuje z umikom izdelka s trga.

5.8 EESO poudarja, da je izobraževanje o premišljenem nakupovanju in uporabi izdelkov eden od ključnih vidikov uresničevanja ciljev, ki si jih je Evropska unija zastavila na področju energijske učinkovitosti. Prav je, da imajo države članice osrednjo vlogo in izvajajo posebne kampanje za obveščanje in ozaveščanje. EESO kljub temu poziva k aktivnemu vključevanju organizirane civilne družbe na nacionalni in evropski ravni z namenom učinkovitejše in bolj razvejane komunikacije⁽¹⁴⁾, tudi s posameznimi prodajalci na drobno.

5.8.1 Odbor podpira predlog Komisije, da se v oglasna sporočila obvezno vključi energijska nalepka za vsak izdelek ali, kadar to ni možno, vsaj energijski razred, da bi potrošnike obvestili in jim zbudili zavest o premišljenem kupovanju in uporabi energetskih izdelkov⁽¹⁵⁾.

5.9 EESO poudarja, da je treba pregledati nekatere vidike prehodnega obdobja, potrebnega za prevrednotenje izdelkov. Uredba namreč predvideva, da bo ob izteku tega šestmesečnega obdobja en teden dovolj za prehod s sistema dvojnega označevanja na sistem, v katerem bodo vsi izdelki označeni zgolj z novimi nalepkami. To obdobje utegne biti prekratko in nerealistično, zato poziva, da se podaljša na 30 dni, kolikor imajo podjetja navadno na voljo, da opravijo inventuro blaga.

5.10 EESO poziva Komisijo, naj bo še naprej bolj previdna in zmerna z delegiranimi akti. Zlasti upa, da bodo pooblastila jasna in opredeljena, da se Parlamentu zagotovi nadzor ter predvsem da se pred sprejetjem delegiranih aktov vedno opravi posvetovanje z državami članicami, z EESO in z zainteresiranimi stranmi, ki bi jih bilo treba tudi vključiti v ta proces⁽¹⁶⁾.

5.11 EESO podpira oblikovanje priložnostnega posvetovalnega foruma, da se omogoči strukturiran dialog med Komisijo, državami članicami in zainteresiranimi stranmi.

5.12 EESO meni, da je obdobje osmih let, ki je določeno za vnovičen pregled sistema označevanja, primerno, a obenem poziva, naj se tudi vmes opravi podrobna ocena, da se celovito preverita učinek in dejansko stanje izvajanja. Takšna pobuda je še posebej primerna, saj ta predlog predvideva prehod z direktive na uredbo.

5.13 EESO meni, da je ključnega pomena določiti nedvoumen in trden mehanizem za prevrednotenje, da bi bila vsa nadaljnja prevrednotenja, ki bodo potrebna zaradi tehnološkega napredka na trgu, ekonomična, natančna in nesporna. Zato se prevrednotenje opravi takrat, ko je dejansko potrebno, in le tedaj, kadar izdelki energijskega razreda A zavzemajo vsaj 20 % tržišča.

V Bruslju, 20. januarja 2016

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Georges DASSIS

⁽¹⁴⁾ Študija EESO o vlogi civilne družbe pri izvajanju direktive EU o energiji iz obnovljivih virov. Glavni koordinator: Lutz RIBBE, januar 2015.

⁽¹⁵⁾ COM(2015) 341 final, uvodna izjava 10 in člen 3(3)(a).

⁽¹⁶⁾ Mnenje EESO o delegiranih aktih (UL C 13, 15.1.2016, str. 145).

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Začetek javnega posvetovanja o novi zasnovi energetskega trga

(COM(2015) 340 final)

(2016/C 082/03)

Poročevalec: Lutz RIBBE

Evropska komisija je 15. julija 2015 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Začetek javnega posvetovanja o novi zasnovi energetskega trga

(COM(2015) 340 final).

Strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela dne 7. januarja 2016.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 513. plenarnem zasedanju 20. in 21. januarja 2016 (seja dne 20. januarja 2016) z 212 glasovi za, štirimi glasovi proti in sedmimi vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO pozdravlja sporočilo in podpira številne predloge, predstavljene v njem, ki so logična posledica ugotovitev o evropski energetske uniji.

1.2 Predstavljene izboljšave trgov, vključno s trgovanjem znotraj dneva, odpravo regulacije, ki izkrivlja konkurenco, upravljanjem povpraševanja in oblikovanjem ustreznih cenovnih signalov, so načeloma ustrezni in pomembni ukrepi za preoblikovanje energetskega trga, ki bo v prihodnosti v večji meri upošteval posebnosti nestalnih, decentraliziranih obnovljivih virov energije.

1.3 Zanesljiva in cenovno dostopna oskrba podjetij in gospodinjstev s (čisto) energijo je temeljnega pomena za gospodarstvo in ljudi v sodobni družbi. Zato je energetske sistem v osnovi naloga celotne družbe, uresničevanje katere zahteva ravnovesje med trgov in zakonskim urejanjem. O tem doslej ni potekala zadostna politična razprava in je tudi v tem sporočilu ni zaslediti.

1.4 Cilj nizkoogljicne oskrbe z energijo z velikim deležem obnovljivih virov energije, ki jih je mogoče regulirati, je mogoče kratko- do srednjeročno doseči le, če imajo vsi udeleženci na trgu, tudi novi, dovolj možnosti za prilagodljivost, kot so zadostne zmogljivosti shranjevanja, prilagodljive in potrošniku prijazne možnosti povpraševanja ter prilagodljive tehnologije proizvodnje električne energije (npr. soproizvodnja električne energije in toplote), ter če je na voljo dovolj razvejana in povezana elektrodistribucijska infrastruktura, če so potrošniki zadostno, pravočasno in ustrezno seznanjeni, če dobijo možnosti za odkrivanje lastnih tržnih priložnosti ter če se potrebna vlaganja v tehnologije in infrastrukturo izplačajo. Nič od tega pa danes ni izpolnjeno.

1.5 Cenovni signali so pomembni, saj bo preoblikovanje sedanjega sistema terjalo velika vlaganja. Pri borznih cenah, ki se trenutno gibljejo okoli 30 ali 40 EUR/MWh, se naložbe, bodisi v nove proizvodne zmogljivosti bodisi v tehnologije shranjevanja, ne morejo pokriti. Takšne borzne cene je mogoče doseči le zato, ker prihaja na trg veliko električne energije iz amortiziranih elektrarn in ker se izplačujejo subvencije za elektriko, proizvedeno iz premoga, jedrske energije in obnovljivih virov. Današnje borzne cene torej ne odražajo niti realne strukture stroškov. Cene na borzi električne energije zaradi subvencij in pretiranega zakonskega urejanja odražajo izkrivljeno sliko dejanskih stroškov električne energije. Le z realističnimi in preglednimi cenami bo mogoče dobiti prave signale za potrebna visoka vlaganja v preoblikovanje sedanjega sistema.

1.6 Pri oblikovanju cen zato potrebujemo povsem nove pristope, da bi ustvarili gospodarsko podlago za zeleno novo kakovost omrežja (ki zajema tudi upravljanje povpraševanja in shranjevanje). Možen pristop bi lahko bili usmeritev regulativnih elementov v zelene novosti in boljša ocena sistemske stabilnosti.

1.7 Cene morajo v prihodnosti odražati dejanske celotne stroške proizvodnje električne energije in oskrbe z njo ter odstranjevanja odpadkov, k čemur sodijo tudi negativni zunanji učinki (npr. emisije CO₂). Oblikovanje cen mora postati realistično. To pomeni tudi, da mora Komisija prilagoditi lasten sistem pomoči in da se odpravijo še obstoječe državno določene cene. O tem pa Komisija še ni predložila usklajenega koncepta.

1.8 Glavni tehnični izziv novega energetskega sistema je predvsem v tem, da v prihodnosti električna energija ne bo več tekla centralno upravljano od velikih elektrarn k potrošnikom (od zgoraj navzdol), temveč bodo na podlagi številnih decentraliziranih, deloma nestalnih obnovljivih virov energije nastali novi „proizvodni in oskrbovalni otoki“, ki jih bo treba povezati v omrežje (od spodaj navzgor) in v katerih bosta imela poseben pomen upravljanje povpraševanja (vključno s shranjevanjem) in lokalno/regionalno trženje.

1.9 EESO je že večkrat poudaril, da taki novi decentralizirani sistemi nudijo priložnosti, in sicer ne le za javno sprejemanje potrebnih strukturnih sprememb in potrebnih vlaganj⁽¹⁾. Tudi z vidika regionalnega gospodarstva se odpirajo novi obeti in možnosti za ustvarjanje vrednosti zunaj doslej znanih struktur. Nove tehnologije omogočajo, da nanovo povežemo regionalni razvoj in energetske politike. Poleg tega oskrbovalni otoki, povezani v mrežo, izboljšujejo varnost z vidika napadov na ključno infrastrukturo.

1.10 Komisija bi si zato morala zamisliti sistem trgovanja, izhajajoč iz potrebne energetske infrastrukture, ne pa poskušati oblikovati potrebne spremembe energetske infrastrukture tako, da bodo združljive s sedanjim sistemom trgovanja. Poleg tega mora skupaj s tržnimi udeleženci razmisliti, katere spremembe energetske infrastrukture in sistema trgovanja bi ustvarile pogoje za nastanek bolj raznolikega in prilagodljivejšega energetskega sistema, ki je bolj usmerjen v potrošnika in stroškovno učinkovitejši.

1.11 EESO ne le pozdravlja izjave Komisije o novi raznolikosti akterjev, temveč tudi pripisuje odločilen pomen aktivni vključitvi odjemalcev (torej podjetij, državljanov, komunalnih podjetij itd.) v proizvodnjo in neposredno lokalno oziroma regionalno trženje. Če se podjetja, državljan ali komunalna podjetja danes odločijo, da bodo izkoriščali lokalno ali regionalno razpoložljive energetske potenciale, npr. v obliki sončnih ali vetrnih elektrarn v organizaciji lokalnih skupnosti, bi morali imeti možnost, da proizvedeno energijo veliko lažje kot doslej neposredno, brez vmešavanja borz in trgovcev, uporabljajo in/ali jo neposredno in brez težav tržijo. Toda tudi tukaj pušča dokument Komisije veliko odprtih vprašanj.

1.12 Komisija je že večkrat poudarila, da še vedno obstajajo ovire za obnovljive vire energije, ki jih je treba odpraviti, in da je potrebno regionalizirano spodbujanje obnovljivih virov energije v skladu z zahtevami na trgu, s čimer se EESO strinja, vendar ugotavlja, da zgolj razširitev trga in zmanjšanje predpisov ne bosta privedla do povečanja proizvodnje energije iz obnovljivih virov. Žal pa Komisija v obravnavanem sporočilu ne navaja, kaj konkretno si pri tem predstavlja.

2. Povzetek in ozadje sporočila Komisije

2.1 V svojih političnih smernicah je Junckerjeva Komisija za enega od strateških ciljev določila razvoj trdne energetske unije s podnebno politiko, usmerjeno v prihodnost.

⁽¹⁾ Glej študijo EESO: Spreminjanje prihodnosti energije: študija EESO o vlogi civilne družbe pri izvajanju direktive EU o obnovljivih virih (EESC-2014-04780-00-04-TCD-TRA).

2.2 Ta cilj je bil potrjen v delovnem programu Komisije za leto 2015⁽²⁾ in podrobneje opisan v okvirni strategiji za trdno energetska unijo s podnebno politiko, usmerjeno v prihodnost⁽³⁾: razen zanesljive in cenovno dostopne oskrbe z energijo zajema tudi snovanje trajnostnega in podnebju prijaznega energetskega sistema ob močni tržni konkurenci in intenzivnem inoviranju. V okvirni strategiji je še zlasti poudarjena aktivna vloga državljanov pri preoblikovanju energetskega sistema. Preoblikovanje energetskega trga, še zlasti trga z električno energijo, predstavlja pomemben korak za doseganje teh ciljev.

2.3 Javno posvetovanje, ki ga sproža to sporočilo Komisije, naj bi prispevalo k obvladanju vrste velikih izzivov, ki ovirajo vzpostavitev trajnostnega energetskega sistema.

2.4 Evropska komisija povezuje te izzive z dejstvom, da je „obstoječi tržni koncept [...] iz obdobja velikih, centraliziranih elektrarn, ki so večinoma delovale na fosilna goriva, njihov ključni cilj pa je bila oskrba vseh domov in podjetij na omejenem območju – običajno znotraj države članice – s toliko električne energije, kot so [je] želeli. Po tem konceptu so odjemalci, tj. gospodinjstva, podjetja in industrija, veljali za pasivne.“ Komisija si prizadeva za „temeljito preoblikovanje evropskega energetskega sistema“, v katerem bo decentralizirana proizvodnja električne energije v znatni meri temeljila na nestalnih virih energije, v katerem bo na trgu sodelovalo veliko več akterjev v spreminjajočih se vlogah in v katerem bo upravljanje povpraševanja nov in osrednji izziv.

2.5 Kot posebne izzive Komisija navaja:

- oblikovanje cen in naložbene spodbude na razdrobljenih trgih,
- še vedno prisotno nacionalno reguliranje cen in dostopa do trga ter druge oblike posredovanja na trgu v državah članicah,
- pomanjkljivo prilagodljivost trgov na strani ponudbe in povpraševanja glede na širitev obnovljivih virov energije in načelo „energijska učinkovitost na prvem mestu“,
- nezadostne možnosti za aktivno udeležbo državljanov v energetske prihodnosti.

2.6 Za obvladovanje teh izzivov je Komisija opredelila vrsto ukrepov, in sicer:

- vzpostavitev prožnega čezmejnega kratkoročnega trga z električno energijo (za trgovanje znotraj dneva),
- določitev dolgoročnih cenovnih signalov z evropskim trgov CO₂,
- dokončanje infrastrukturnih povezav,
- regionalizirano spodbujanje obnovljivih virov energije v skladu z zahtevami na trgu,
- povezovanje veleprodaje in maloprodajnih trgov za okrepitev cenovnih signalov za končne odjemalce,
- odpravo regulacije cen na maloprodajnem trgu in ovir za dostop do trga za energetske povezovalce in druge udeležence na trgu,
- regionalno usklajevanje energetske politike,
- evropsko in regionalno usklajevanje med regulatorji energetskega trga in upravljavci omrežij,

⁽²⁾ COM(2014) 910 final, 16.12.2014.

⁽³⁾ COM(2015) 80 final, 25.2.2015.

- usklajevanje ocenjevanja ustreznosti energetskega sistema z vidika nacionalne in evropske energetske varnosti,
- okvir za vzpostavitev čezmejnih mehanizmov zmogljivosti.

3. Splošne ugotovitve

3.1 Da bi dosegli cilje evropske energetske unije, bodo potrebne številne temeljne spremembe; med drugim bo potrebno – kot navaja Komisija – temeljito preoblikovanje zasnovne trga z električno energijo.

3.2 Te spremembe bodo dobile zadostno podporo družbe le, če (a) bo opravljen intenziven in dobro organiziran proces posvetovanja z zainteresiranimi stranmi in civilno družbo ter (b) bodo te sprejete ne le kot svetovalne, temveč tudi kot aktivne partnerke.

3.3 Kako naj bi bil videti ta proces, je opisal EESO v študiji⁽⁴⁾ o oceni posvetovanja Evropske komisije z deležniki, opozarja pa tudi na svojo pobudo o evropskem energetskega dialogu.

3.4 Predstavljene izboljšave trgov, vključno s trgovanjem znotraj dneva, odpravo regulacije, ki izkrivlja in preprečuje konkurenco, upravljanjem povpraševanja in oblikovanjem pravih cenovnih signalov, so ustrezni in pomembni ukrepi za preoblikovanje energetskega trga, ki bo v prihodnosti v večji meri upošteval posebnosti nestalnih obnovljivih virov energije. Le tako bo mogoče doseči cilje evropske energetske unije, ki jih EESO pozdravlja, ter zagotoviti stroškovno učinkovito, okolju prijazno in cenovno dostopno oskrbo z električno energijo za gospodinjstva in gospodarstvo.

3.5 EESO poudarja poseben pomen trgovanja znotraj dneva za organizacijo smiselnega trgovanja z električno energijo iz nestalnih obnovljivih virov energije.

3.6 Izraža zadovoljstvo, da so v sporočilu še enkrat opisana osrednja načela novega energetskega sistema, saj meni, da so ustrezen signal vsem udeležencem na trgu in celotni družbi. Mednje sodijo:

- načelo „energijska učinkovitost na prvem mestu“,
- vizija oskrbe z energijo brez fosilnih virov⁽⁵⁾,
- priznanje, da bo v prihodnosti električna energija v vse večji meri proizvedena decentralizirano in iz nestalnih virov,
- pomen upravljanja povpraševanja in shranjevanja v prihodnjem energetskega sistemu;
- priznanje spreminjajoče se vloge potrošnikov v smeri aktivnih odjemalcev in proizvajalcev ter ponudnikov sistemskih storitev⁽⁶⁾.

3.7 Zanesljiva in cenovno dostopna oskrba podjetij in gospodinjstev s čisto energijo je temeljnega pomena za gospodarstvo in ljudi v sodobni družbi. Zato je energetskega sistem v osnovi naloga celotne družbe, uresničevanje katere zahteva ravnovesje med trgom in zakonskim urejanjem. O tem doslej ni potekala zadostna politična razprava, tudi v tem sporočilu je ni zaslediti. Na primer o vprašanju, ali ne bi bilo prenosnih in distribucijskih omrežij – podobno kot avtocest, železniških omrežij ali vodovodne oskrbe – bolje dati v javne roke, se ne odloča v Bruslju, lahko pa se tukaj o tem razpravlja. Energetskega politika vključuje določitev jasnih okvirnih pogojev in regulativni nadzor. To zajema tudi varstvo potrošnikov in zaščito posebej ranljivih družbenih skupin.

⁽⁴⁾ UL C 383, 17.11.2015, str. 57.

⁽⁵⁾ Glej dokument COM(2011) 885 final.

⁽⁶⁾ Glej TEN/578 – Nov dogovor za odjemalce energije (glej stran 22 tega Uradnega lista).

3.8 EESO ne bo podajal pozitivnih komentarjev o številnih ustreznih ukrepih, ki jih je predložila Komisija, vključno z njenim kritičnim stališčem do rezervnih zmogljivosti. Namesto tega želi obravnavati nekatere vidike, ki so po njegovem mnenju v sporočilu preslabo zajeti oziroma jih Komisija morda ni zadostno obravnavala.

4. Posebne ugotovitve

4.1 EESO se s Komisijo povsem strinja, da je nujno „temeljito preoblikovanje evropskega energetskega sistema“. Vendar rešitve, predstavljene v sporočilu, po mnenju Odbora bolj kot „temeljito preoblikovanje“ pomenijo prilagoditev oz. dopolnitev sedanjega sistema.

4.2 EESO želi posebej opozoriti, da „temeljito preoblikovanje“ ne more pomeniti zgolj povezovanja nacionalnih sistemov v evropsko omrežje, reformiranja obstoječih trgov in sistemov trgovanja ter znatnega povečanja deleža obnovljivih virov energije. Namesto tega bi bilo treba zasnovati in zgraditi popolnoma nov energetski sistem z veliko večjim spektrom decentraliziranih akterjev. Ne gre torej le za izboljšanje obstoječih prenosnih in distribucijskih omrežij, temveč tudi za okrepitev teh omrežij z novo, tehnično zahtevnejšo infrastrukturo. To novo omrežje bi zato moralo deloma dobiti popolnoma nove in raznovrstnejše strukture ukrepanja, omrežnega povezovanja in trženja. Sedanji klasični viri energije bodo imeli v njem premostitveno vlogo.

4.3 Nizkoogljično oskrbo z energijo z velikim deležem obnovljivih virov energije, ki jih je mogoče regulirati, je mogoče kratko- do srednjeročno doseči le, če:

- (a) so vsem udeležencem na trgu (tudi novim) na voljo zadostne možnosti za prilagodljivost, kot so zadostne zmogljivosti shranjevanja, prilagodljive in potrošniku prijazne možnosti povpraševanja ter prilagodljive tehnologije proizvodnje električne energije (npr. visokoučinkovita soproizvodnja električne energije in toplote);
- (b) so potrošniki zadostno, v primernem času in ustrezno informirani;
- (c) potrošniki dobijo možnosti za odkrivanje lastnih tržnih priložnosti;
- (d) je na voljo zadostno razvejana in povezana elektrodistribucijska infrastruktura;
- (e) se potrebna vlaganja v tehnologije in infrastrukturo izplačajo.

Nič od tega pa danes ni izpolnjeno.

4.4 Cenovni signali in naložbene spodbude

4.4.1 Komisija poudarja pomembnost cenovnih signalov, ki bi morali (a) spodbuditi odjemalce, da prevzamejo aktivno vlogo na energetske trgu, in (b) ustvariti spodbude za podjetja za naložbe v nove, nizkoemisijske energetske tehnologije. Taki cenovni signali so pomembni, saj bo preoblikovanje sedanjega sistema terjalo velika vlaganja. Pri borznih cenah, ki se trenutno gibljejo okoli 30 ali 40 EUR/MWh in so za potrošnika – če ga dosežejo – seveda zanimive, se naložbe, bodisi v nove proizvodne zmogljivosti bodisi v tehnologije shranjevanja, ne morejo pokriti. Take borzne cene je danes mogoče doseči le zato, ker prihaja na trg veliko električne energije iz amortiziranih elektrarn in ker se izplačujejo visoke subvencije za elektriko, proizvedeno iz premoga, jedrske energije in obnovljivih virov. Današnje borzne cene torej ne odražajo realne strukture stroškov. Cene na borzi električne energije zaradi subvencij in pretiranega zakonskega urejanja odražajo izkrivljeno sliko dejanskih stroškov električne energije. Le z realističnimi in preglednimi cenami bo mogoče dobiti prave signale za potrebna visoka vlaganja v preoblikovanje sedanjega sistema.

4.4.2 V sporočilu Komisija ne obravnava v zadostni meri posledic, ki jih ima posebna struktura stroškov obnovljivih virov energije: pri ničelnih mejnih stroških za obnovljive vire energije in hranilnike električne energije z veleprodajnih trgov ne prihajajo več nikakršni pozitivni cenovni signali. Posledici sta dve: če iz veleprodajnih cen ne izhajajo nikakršni signali za kratkoročno dodelitev električne energije, jih je treba ustvariti na drugačen način, torej npr. s subvencijami; ničelni mejni stroški poleg tega terjajo povsem nove mehanizme refinanciranja za nestalne obnovljive vire in tudi hranilnike električne energije.

4.4.3 Pri oblikovanju cen torej potrebujemo povsem nove pristope, da bi ustvarili gospodarsko podlago za želeno novo kakovost omrežja (ki zajema tudi upravljanje povpraševanja in shranjevanje). Možen pristop bi lahko predstavljalo preoblikovanje regulativnih sestavnih delov cene za končne odjemalce, zlasti davka na električno energijo in pristojbin za uporabo omrežja. Preveriti bi bilo treba novo členitev financiranja skupnih stroškov v energetskega sistema.

4.4.4 Da bi cene natančno odražale vse stroške oskrbe z električno energijo, se EESO zavzema za to, da bi se Komisija v okviru usklajenega vseevropskega pristopa lotila vzpostavljanja večje preglednosti stroškov. Ugotovljeni in primerljivi stroški bi morali odražati dejanske celotne stroške proizvodnje električne energije, oskrbe z njo in odstranjevanja odpadkov. Ta struktura stroškov mora vključevati tudi negativne zunanje učinke (npr. emisije CO₂) in subvencije. EESO pri tem opozarja na predhodna mnenja ⁽⁷⁾ in izjave ter še naprej odločno zahteva, da Komisija uresniči svojo obljubo, da bo v cene vključila (internalizirala) celotne stroške (vključno z eksternalijami) od proizvodnje do odstranjevanja odpadkov in da ne bo dovolila niti posrednega niti neposrednega tekmovanja za subvencije med različnimi viri energije.

4.4.5 Okvirni pogoji bi morali biti zasnovani tako, da cene razen dejanskih stroškov upoštevajo tudi zagotavljanje storitev ter preprečevanje emisij, ki škodijo podnebnju, in ustvarjanje potrebnih kakovostnih delovnih mest. V cenah se mora zrcaliti, da obstajajo obdobja velike ponudbe in majhnega povpraševanja in obratno, obdobja velikega povpraševanja in omejene ponudbe. Le če cene izražajo vso resničnost stroškov in storitev ter če se znižanja v celotnem obsegu prenesejo na končne stranke, se bodo uveljavile prilagoditve, ki si jih želi Komisija, in sicer upravljanje povpraševanja, prilagodljivejša elektrarne in hranilniki.

4.4.6 EESO se strinja s Komisijo, da je treba regulirane cene odpraviti. Prav je, da se dopusti prosto oblikovanje cen, tako navzgor kot tudi navzdol, kar povzroči potrebno odzivanje trga in spodbuja možnosti za prožnost, kot sta upravljanje povpraševanja in shranjevanje. EESO dojemata določbe v smernicah EU o državni pomoči, v skladu s katerimi se v času negativnih cen električne energije pomoč ne sme izplačevati, kot hud tržni poseg, ki enostransko škodi obnovljivim virom energije in daje prednost okolju škodljivim tehnologijam z višjimi mejnimi stroški. S sedanjo državno pomočjo se izravnava slabo delovanje cenovnih signalov, do katerega prihaja zlasti zaradi pomanjkljive internalizacije zunanjih stroškov. To lahko popravi sama Evropska komisija z reformo svojih smernic o državni pomoči. EESO pričakuje, da bo Komisija pripravila koncept, ki bo odpravil vzroke negativnih cen in tudi dosegel, da bo postala dolgoročna pomoč nepotrebna.

4.4.7 V dokumentu Komisije je med drugim načeto tudi vprašanje nujnosti izboljšanja trgovanja z emisijami. EESO je o tej temi pripravil ločeno mnenje ⁽⁸⁾. Vseeno poudarja, da bodo tudi s strogo reformo zajeti le deli zunanjih stroškov fosilnih virov energije. Mednarodni denarni sklad ocenjuje vrednost subvencij za fosilne vire energije v EU na 330 milijard USD letno in meni, da so neučinkovite, da ovirajo inovacije, škodijo proračunu, so socialno nepravilne in uničujoče za okolje ⁽⁹⁾.

4.4.8 Nobena še tako dobra nova zasnova trga ne more izravnati na ta način sproženih napačnih cenovnih signalov in problemov.

4.4.9 Komisija sicer večkrat poudari, da še vedno obstajajo ovire za obnovljive vire energije, ki jih je treba odpraviti, in da je potrebno regionalizirano spodbujanje obnovljivih virov energije v skladu z zahtevami na trgu, s čimer se EESO strinja. Žal pa Komisija v obravnavanem sporočilu navaja premalo informacij o tem, kaj konkretno si pri tem predstavlja.

⁽⁷⁾ Med drugim UL C 226, 16.7.2014, str. 1.

⁽⁸⁾ Glej UL C 424, 26.11.2014, str. 46.

⁽⁹⁾ Glej delovni dokument Mednarodnega denarnega sklada *How Large Are Global Energy Subsidies?* (WP/15/105), maj 2015.

4.5 Trgovanje z električno energijo

4.5.1 Naslov sporočila Komisije je Preoblikovanje energetskega trga, v dokumentu pa so skoraj izključno obravnavane le verjetne in kot nujne ocenjene spremembe na področju elektroenergetskih omrežij in trgov ter trgovanja z električno energijo. V poglavju 5 je celo omenjeno posvetovalno sporočilo o zasnovi trga z električno energijo.

4.5.2 To očitno osredotočenje na električno omrežje in trg z električno energijo je neustrezen odziv na dejanski in velik izziv, s katerim se sooča evropska energetska politika. Pri razmisleku je treba v večji meri upoštevati ogrevanje in promet, saj je mogoče predvideti, da bo v prihodnosti bistveno več povezav med temi tremi področji kot danes, kar bo dalo priložnosti in zmanjšalo število problemov, pri čemer so med ključnimi področji pretvorba vetrne energije v toploto (*Wind-Power to Heat*), pretvorba električne energije v plin/vodik (*Power to Gas/Hydrogen*) in elektromobilnost.

4.5.3 Zbliževanje elektroenergetskega sektorja s sektorjema ogrevanja in mobilnosti je v decentralizirano organiziranih elektroenergetskih sistemih veliko lažje kot v centraliziranem sistemu. Toplota in mobilnost sta namreč sama po sebi organizirani decentralizirano, tako da ju je lažje razvijati kot prilagodljive možnosti za elektriko, če je mogoče tudi električno energijo tržiti decentralizirano in neposredno. Zato je naloga preoblikovanja trga z električno energijo tesno povezana z razvojem decentraliziranih možnosti trženja električne energije iz nestalnih obnovljivih virov, med katere morajo soditi tudi oblike uporabe za potrebe ogrevanja in mobilnosti.

4.5.4 Kar zadeva trg z električno energijo, je Komisija dala številne predloge novih struktur v sedanjem trgovinskem sistemu, zlasti na podlagi borznega trgovanja. Seveda je večja raznolikost v sedanjem trgovanju z energijo na lokalni, regionalni, nacionalni in evropski ravni zaželena in pomembna. Nikakor pa ne sme vse potekati prek borz in trgovcev, česar pa Komisija ne obravnava.

4.5.5 Če se podjetja, državljeni ali komunalna podjetja danes odločijo, da bodo izkoriščali lokalno ali regionalno razpoložljive energetske potenciale, npr. v obliki sončnih ali vetrnih elektrarn v organizaciji lokalnih skupnosti, bi morali imeti možnost, da proizvedeno energijo veliko lažje kot doslej neposredno, brez vmešavanja borz in trgovcev, uporabljajo in/ali jo neposredno in brez težav tržijo.

4.5.6 Vendar pa predlogov, kako bi bilo treba podpirati že prepoznavne nove oblike decentralizirane neposredne uporabe oz. lokalnega neposrednega trženja (*B to B*), skorajda ni, pa tudi lokalne oblike trgovanja in energijske pretvorbe (hranilniki energije) niso obravnavane.

4.6 Tržne strukture in decentralizirana proizvodnja

4.6.1 Komisija v sporočilu najprej omenja „vključitev obnovljivih virov energije v elektroenergetski sistem“, nato nujnost „prilagoditve zasnove trga obnovljivim virom energije“ in nato še oblikovanje „trga, primerne za obnovljive vire energije“. EESO želi poudariti, da po njegovem mnenju v glavnem ne gre za „vključitev“ obnovljivih virov energije v sedanji elektroenergetski sistem, čeprav morajo imeti obnovljivi viri energije dolgoročno osrednjo vlogo.

4.6.2 Glavni tehnični izziv novega energetskega sistema je predvsem v tem, da v prihodnosti električna energija – kar bi morala Komisija v postopku posvetovanja še bolje predstaviti – ne bo več tekla centralno regulirano od velikih elektrarn k potrošnikom (od zgoraj navzdol), temveč bodo na podlagi številnih decentraliziranih, deloma nestalnih obnovljivih virov energije nastali novi „proizvodni in oskrbovalni otoki“, ki jih bo treba povezati v omrežje (od spodaj navzgor) in v katerih bo imelo poseben pomen upravljanje povpraševanja (vključno s shranjevanjem).

4.6.3 To bo v zvezi z želeno novo raznolikostjo akterjev pomenilo, da bo treba poleg uveljavljenih (velikih) trgovinskih struktur deloma uveljaviti tudi popolnoma nove decentralizirane oblike trženja in sisteme upravljanja z energijo.

4.6.4 Inovacijski valovi na področju informacijske tehnologije, proizvodne tehnike in tudi že tehnike shranjevanja, v distribucijskem sistemu in stavbni tehniki so že omogočili številne „proizvodne in oskrbovalne otoke“, ki so se še pred nekaj leti zdeli nepredstavljeni. Posamezniki, podjetja, združenja (npr. energetske zadruge) ali občine (komunalna podjetja) so si ustvarili samozadostne oz. delno samozadostne rešitve, zaradi česar so veliko manj odvisni od tradicionalnih (in prilagodljivejših) ponudb in trgovinskih tokov. Pomembno je prepoznati to vzporednost med tehničnim oz. tehnološkim in socialnim oz. sociološkim razvojem. Oba kažeta v isto smer, in sicer proti večji avtonomnosti in samoreguliranim decentraliziranim mrežnim enotam.

4.6.5 Začne se z majhnim: že sedaj se razvijajo povsem nove strukture, kot kaže primer fotovoltaičnih sistemov. Še pred približno petimi leti je bila lastna poraba fotovoltaične električne energije ekonomsko povsem nezanemljiva in proizvedena električna energija se je preprosto oddajala v omrežje. Te razmere so se povsem spremenile, danes se iz ekonomskih razlogov ne zažene več noben fotovoltaični strešni sistem, ki ne bi bil usmerjen v čim večji izkoristek električne energije, ki jo proizvede, kar je sčasoma pripeljalo tudi do povečanega povpraševanja po tehnologijah za shranjevanje in s tem do njihovega nadaljnjega razvoja. Novi fotovoltaični sistemi tako prispevajo k razbremenitvi oz. izravnavanju omrežja. V povezavi z npr. verjetno uvedbo elektromobilnosti oz. soproizvodnje s toploto se sedaj odpirajo povsem nove, dodatne decentralizirane možnosti proizvodnje in uporabe energije.

4.6.6 Vendar potrošniki, ki proizvajajo in porabljajo lastno električno energijo ter želijo morebitne presežke oddajati na primer sostanovalcem ali sosedom, nikakor niso več klasični „aktivni udeleženci na trgu“. Žal pa dokument Komisije ne opisuje, kako konkretno bi bilo treba spremeniti okvirne pogoje, da bi spodbujali take strukture.

4.6.7 Poleg tega niti ni zadovoljivo pojasnjeno, katere konkretne ovire še vedno obstajajo za obnovljive vire energije.

4.6.8 EESO je že večkrat poudaril, da takšni novi decentralizirani sistemi nudijo priložnosti, in sicer ne le v smislu javnega sprejemanja potrebnih strukturnih sprememb in potrebnih vlaganj. Tudi z vidika regionalnega gospodarstva se odpirajo novi obeti in možnosti za ustvarjanje vrednosti zunaj doslej znanih struktur. Nove tehnologije omogočajo, da nanovo povežemo regionalni razvoj in energetske politike ter občutno izboljšamo stanje v zvezi s povečanimi zahtevami glede varnosti kritične infrastrukture.

4.6.9 Okrepljeno lokalno proizvodnjo in neposredno trženje je treba pozdraviti tudi zato, ker je na ta način mogoče zmanjšati izgube v omrežju. Zvezna agencija za omrežja v Nemčiji je v zvezi s tem zapisala⁽¹⁰⁾: „Samoumevno je, da lahko sprememba sistema oskrbe z energijo najbolje uspe ob tesnem sodelovanju vseh udeleženi. [...] Pristope, ki vodijo h kar največji porabi energije na mestu proizvodnje, je treba pozdraviti. Konec koncev je to od nekdaj glavno načelo oskrbe z energijo, saj je tako mogoče izgube v omrežju omejiti na najmanjšo možno mero.“

4.6.10 Komisija bi si zato morala zamisliti sistem trgovanja, izhajajoč iz zelene energetske infrastrukture, ne pa poskušati oblikovati potrebne spremembe energetske infrastrukture tako, da bodo združljive s sedanjim sistemom trgovanja.

4.6.11 Vendar je treba upoštevati tudi izkušnje številnih držav, v katerih so nekateri tržni akterji, na primer strateški vlagatelji, skrbno izbrali najboljše segmente sektorja proizvodnje energije samo zato, da bi si čim bolj povečali dobičke, niso pa hoteli vlagati v zanesljivo oskrbo, inovacije in vzdrževanje, ampak so te stroške prenesli na odjemalce.

⁽¹⁰⁾ *Smart grids, smart markets – Eckpunktepapier der Bundesnetzagentur zu den Aspekten des sich verändernden Energieversorgungssystems* (Pametna omrežja, pametni trgi – dokument o ključnih vprašanjih Zvezne agencije za omrežja glede vidikov spreminjajočih se sistemov oskrbe z energijo), december 2011, stran 42.

4.7 Regionalno sodelovanje in povezovanje regulatorjev in upravljavcev omrežij

4.7.1 Cilj nove evropske energetske politike ne more biti čim več samozadostnih, torej od povezanega omrežja odrezanih oskrbovalnih območij. Vsekakor pa mora biti cilj ustvariti čim več takšnih učinkovitih in konkurenčnih „proizvodnih in oskrbovalnih otokov“, ki so blizu potrošnikom, ter jih povezati v evropsko omrežje. To pa je treba storiti ob upoštevanju, da je naloga EU zagotavljati energetska varnost, medtem ko je dejanska naloga oskrbe z energijo v pristojnosti lokalnih oziroma regionalnih oblasti.

4.7.2 Če so okvirni pogoji in cenovni signali ustrezni, bo nastalo veliko takšnih manjših omrežnih enot, ki vzpostavijo optimalno gospodarsko ravnovesje med lastno proizvodnjo in porabo, vendar morajo biti povezane s sosednjimi oz. nadrejenimi omrežji, da se na primer dá na voljo pozitivna ali negativna regulacijska energija.

4.7.3 Znotraj teh sistemov, pa tudi splošneje, bo imelo upravljanje povpraševanja ključno vlogo; EESO razume tehnologije shranjevanja kot del tega. Hranilniki bodo dobili pomembno vlogo v omrežju, saj bodo tehnično gledano oboje, torej proticiklični odjemalci in proizvajalci.

4.7.4 Pri vzpostavljanju in zagotavljanju te široke raznolikosti akterjev, vzpostavljanju poštenih konkurenčnih pogojev in usklajevanju sistemov imajo nacionalni upravljavci omrežij, nacionalni regulativni organi in EU pomembno vlogo. Prihodnji sistemi za oskrbo z energijo potrebujejo namreč vseevropsko dobro usklajevan sistem upravljanja z energijo (primerljiv, denimo, s sistemom zračnega prometa), ki bo imel pregled nad stanjem vseh priključenih „proizvodnih in oskrbovalnih otokov“ in bo zaznaval morebitne motnje. Tako bo v izjemnih primerih omogočeno samodejno ali ročno posredovanje za zagotovitev stabilnosti omrežja in varnosti.

4.7.5 To sodelovanje je možno le ob dobro zasnovanih in optimalno organiziranih prenosnih in distribucijskih omrežjih. To predvideva, zlasti glede na omenjene nezadostne naložbene spodbude, ki izhajajo iz cen, okrepljeno uporabo javnih sredstev, npr. iz instrumenta za povezovanje Evrope (Connecting Europe Facility), za vzpostavitev čezmejnih elektroenergetskih omrežij, namesto osredotočanja na plinsko in naftno infrastrukturo.

4.7.6 EESO se strinja s Komisijo, da bi morali biti upravljavci omrežij „nevtralni spodbujevalci trga, da bi omogočili razvoj tržnih storitev tretjih oseb za odjemalce“. Komisija bi morala bolje pojasniti, kaj namerava spremeniti za doseg tega namena, ter podrobneje opredeliti vlogo in naloge upravljavcev distribucijskih omrežij ter tudi regulativnih organov.

V Bruslju, 20. januarja 2016

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Georges DASSIS

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Nov dogovor za odjemalce energije

(COM(2015) 339 final)

(2016/C 082/04)

Poročevalec: Lutz RIBBE

Evropska komisija je 14. oktobra 2015 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Nov dogovor za odjemalce energije

(COM(2015) 339 final).

Strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 7. januarja 2016.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 513. plenarnem zasedanju 20. in 21. januarja 2016 (seja z dne 20. januarja 2016) z 209 glasovi za, štirimi glasovi proti in šestimi vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO pozdravlja analizo Komisije in odločno podpira podane predloge. Skrajni čas je, da odjemalca postavimo v središče evropske energetske politike in oblikujemo celovite možnosti za njegovo dejavno sodelovanje.

1.2 „Ovire, ki odjemalcem preprečujejo lastno proizvodnjo in lastno porabo“, ki jih obravnava sporočilo Komisije, so problem, ki ga je treba nujno rešiti, vendar dokument žal ne navaja v zadostni meri, kje in kako se konkretno te ovire pojavljajo in kaj natančno je treba storiti, da bi jih odpravili. Komisija bi morala v ta namen pripraviti poseben dokument.

1.3 EESO meni, da je pristop Komisije, pri katerem se prepoznavajo in v večji meri upoštevajo ter spodbujajo lokalne povezave, spodbuja pa se tudi vključevanje lokalnih ponudnikov, pravilen.

1.4 Vprašanje oblikovanja energetskih sistemov je s strateškega vidika pomembno. Za oblikovanje najučinkovitejšega celotnega sistema je potrebna konkurenca. To daleč presega proizvodnjo in klasično trženje.

1.5 Prilagajanje odjema bo imelo osrednjo vlogo. V ta namen je treba tudi na strani odjemalcev najprej vzpostaviti tehnične pogoje (npr. pametni števcji, pametna omrežja), kar bi morali obravnavati in financirati kot del gradnje omrežja.

1.6 Odjemalci naj bi prek sistemov za prilagajanje odjema storili več kot zgolj prilagajali svojo porabo energije in s tem prihranili denar. Komisija upravičeno navaja, da lahko „kombinacija možnosti z decentralizirano proizvodnjo in skladiščenjem s fleksibilnim odjemom [...] dodatno omogoči odjemalcem, da postanejo svoji lastni dobavitelji in upravljavci (dela) potreb po energiji, proizvajalci in odjemalci ter da zmanjšajo svoje stroške energije“⁽¹⁾ (t. i. proizvajalec-odjemalec, angl. prosumer).

1.7 Treba je razviti nove sisteme spodbud, ki bodo nagrajevali takšno oblikovanje lastne porabe, neposredno oskrbo, shranjevanje presežkov ter zagotavljanje izravnalne energije, ki podpirajo sistem, torej aktivno uravnavanje povpraševanja za vse udeležence na trgu.

⁽¹⁾ COM(2015) 339 final.

1.8 Prednosti novega pristopa proizvajalec-odjemalec, ki ga opisuje Komisija, kažejo, da bo ta več kot le dopolnitev „centraliziranih proizvodnih virov“. Gre za samostojno svobodo odločanja odjemalcev – podjetij, državljanov, komunalnih podjetij – da tudi z aktivno proizvodnjo in lastno porabo, shranjevanjem in samostojnim trženjem prevzamejo dejavno vlogo v energetskih sistemih prihodnosti.

1.9 Lastna proizvodnja in poraba v sporočilu Komisije nista zadostno opredeljeni. Navedeni primeri kažejo, da je njeno razumevanje pristopa proizvajalec-odjemalec preveč omejeno. Po mnenju EESO bi morala opredelitev lastne proizvodnje in porabe zajemati veliko več kot zgolj samostojno proizvedeno električno energijo z lastno napravo, ki ni povezana z omrežnim števcem, in njeno porabo.

1.10 Pojavljajo se druge oblike širše opredeljenih skupnih struktur proizvajalcev-odjemalcev, vendar se soočajo s številnimi ovirami. Izvajanje novih poslovnih modelov bi dodelilo izjemen pomen novi, dejavni vlogi odjemalcev in odprlo povsem nove možnosti ustvarjanja dodane vrednosti. Zato jih je treba v novem dogovoru za odjemalce energije nujno upoštevati.

1.11 Širše opredeljene oblike lastne proizvodnje in oskrbe, ki uporabljajo javna omrežja – seveda proti plačilu –, tudi najemnikom, manjšim podjetjem oziroma članom zadrug omogočajo, da imajo dejavno in odgovorno vlogo na energetskem trgu ter zaslužijo oziroma privarčujejo denar. Ozka opredelitev pojma lastne proizvodnje in porabe je tako s socialnopolitičnega vidika nepravilna, z gospodarskopolitičnega pa diskriminatorna.

1.12 Decentraliziran energetski sistem, za katerega si prizadeva Komisija, potrebuje tudi decentralizirane tržne pristope⁽²⁾. Odjemalec bi moral imeti možnost, da lahko prosto izbere ne le distributerja, temveč tudi proizvajalca električne energije.

2. Uvod (vsebina sporočila Komisije)

2.1 V okvirni strategiji za energetsko unijo je določena vizija energetske unije, „ki v ospredje postavlja državljane, ki prevzemajo odgovornost za preoblikovanje energetskega sistema, koristijo nove tehnologije za zmanjšanje stroškov in dejavno sodelujejo na trgu, ter v kateri so ranljivi odjemalci zaščiteni“⁽³⁾.

2.2 V zadnjih letih se je energetski sektor v Evropi sicer že pomembno preoblikoval, vendar so odjemalce (gospodinjstva, podjetja in industrijo) pri tem, da bi v celoti izkoristili trenutno preoblikovanje energetskega sistema, tj. ustrezno upravljali svojo porabo ter zmanjšali račune, ovirali in jih še ovirajo naslednji dejavniki:

- pomanjkljiva preglednost stroškov, porabe in ponudbe proizvodov,
- čedalje večji delež omrežnine, davkov in zlasti dajatev v končnem računu električne energije,
- nezadostna konkurenčnost na številnih maloprodajnih trgih, pomanjkanje nagrajevanja za aktivno udeležbo in težave pri zamenjavi dobavitelja,
- nezadostno razviti trgi za stanovanjske energetske storitve in za prilagajanje odjema,
- ovire, ki preprečujejo lastno proizvodnjo in lastno porabo,
- neenak dostop do informacij in visoke ovire za vstop novih konkurentov, kar upočasnjuje sprejetje razpoložljivih naprednih tehnologij in praks (pametnih števcov, pametnih gospodinjstevskih aparatov, razpršenih virov energije in izboljšav na področju učinkovite rabe energije).

2.3 Nova zasnova trga z električno energijo⁽⁴⁾, izkoriščanje novih tehnologij ter nova in inovativna podjetja za energetske storitve bi morali vsem odjemalcem omogočiti, da celovito sodelujejo v preoblikovanju energetskega sistema, da bi lahko z energijsko učinkovitimi rešitvami bolje upravljali svojo porabo, prihranili denar in prispevali k splošnemu zmanjšanju porabe energije.

⁽²⁾ Glej TEN/577, Začetek javnega posvetovanja o novi zasnovi energetskega trga (glej stran 13 tega Uradnega lista).

⁽³⁾ COM(2015) 80 final, str. 2.

⁽⁴⁾ Glej opombo 2.

2.4 Obenem bi se morala spremeniti vloga odjemalcev – morali bi imeti možnost, da se ne le bolje in prožneje odzivajo na energetske ponudbe in storitve ter jih izkoriščajo, temveč sami prevzamejo dejavno vlogo kot proizvajalci energije.

2.5 Komisija omenja strategijo treh stebrov, ki je sestavljena iz:

(a) krepitev vloge odjemalcev;

(b) tehničnih inovacij na področju pametnih domov in omrežij ob

(c) namenjanju posebne pozornosti upravljanju in varstvu podatkov

ter ki naj bi jo izvajali z akcijskim načrtom v desetih točkah.

3. Splošne ugotovitve

3.1 EESO izrecno pozdravlja analizo Komisije in odločno podpira podane predloge. Skrajni čas je, da odjemalca postavimo v središče evropske energetske politike in energetske politike držav članic, saj lahko pomemben napredek pri številnih ciljih na poti k trajni in z viri varčni oskrbi z energijo naleti na sprejemanje in ga je mogoče doseči le, če dobijo odjemalci vseh družbenih slojev obširne možnosti, da dejavno in odgovorno prispevajo h krovnim ciljem energetske in okoljske politike.

3.2 EESO ugotavlja, da je v energetskih sistemih številnih držav članic strukturni in strateški pomen odjemalcev zaradi nezadostnega regulativnega okvira močno omejen. Ta okvir je izraz doslej nezadostnega političnega razumevanja aktivne vloge odjemalcev. Ob upoštevanju navedenega se zdijo predlogi primeren način za doseg zastavljenih ciljev (kot so zmanjšanje porabe energije z večjo energijsko učinkovitostjo in prihranki energije, prehodom na proizvodnjo energije iz čistih virov energije, boljšim prilagajanjem porabe ponudbi, ki bo v prihodnosti bolj nihala, razbremenitvijo in povečanjem učinkovitosti omrežij z upravljanjem povpraševanja, povečanjem raznolikosti ponudnikov) na za uporabnika pregleden in stroškovno učinkovit način.

3.3 Dodeljevanje več pravic in možnosti odjemalcem obenem pomeni, da jim je treba pojasniti, da tudi sami nosijo odgovornost in morajo sprejeti dejstvo, da je potrebno prilagajanje. Za mnoge je to nekaj novega.

3.4 Te odgovornosti ni mogoče vsiliti, vsi udeleženi (tudi politika) se je morajo naučiti in jo usvojiti. Zato je nujna razširitev sodelovanja odjemalcev pri odločitvah glede energetskega sistema, naložbah v zmogljivosti za proizvodnjo električne energije, v energetska omrežja (vključno z aplikacijami pametnih omrežij) in v sisteme shranjevanja ter pri njihovem upravljanju.

3.5 Stroški energije bi morali biti za končne odjemalce hkrati dostopni (problem konkurenčnosti in energetske revščine) in pravični (v smislu pravične porazdelitve bremen in koristi). Cene energije in energetska tehnologija so bile v preteklosti pogosto naklonjene tistim, ki imajo posebno strokovno znanje, spretnosti, finančne in tehnične vire ter ki jih znajo uporabljati. Sistem, ki si ne prizadeva odpraviti tega neravnovesja, spodbopava zaupanje zapostavljenih odjemalcev v trg.

3.6 EESO se strinja s Komisijo, da je najbolje, da se energetska revščina, ki je vse večji socialni problem, obravnava neposredno prek socialnopolitičnih ukrepov. Kljub temu je pomembno, da si novi dogovor za odjemalce energije prizadeva tudi za odpravo neenakosti in nepravilnosti na trgu.

3.7 Sporočilo upravičeno zelo jasno poudarja, da je poleg dostopa do informacij osrednji dejavnik za odločitve odjemalcev (bruto) končna cena. Čeprav je med prebivalstvom opaziti bistveno večje zavedanje o podnebni problematiki ter pozitiven odnos do obnovljivih virov energije, je še vedno cena tista, ki je v prvi vrsti odločilna za varčevanje z energijo, izvajanje ukrepov za energijsko učinkovitost in uporabo okolju prijaznih virov energije. Zato je treba zagotoviti, da predvsem ranljivi odjemalci niso izpostavljeni pretirano visokim cenam, temveč da se oblikujejo (tehnični) mehanizmi, ki jim do neke mere samodejno zagotovijo zelene koristi.

3.8 Opaziti je nov pojav, in sicer, da odjemalci ne povprašujejo le po regionalno pridelanih kmetijskih proizvodih, temveč tudi po „regionalni električni energiji“ iz zmogljivosti za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov. Skoraj povsod regulativni režim preprečuje, da bi tej večji pripravljenosti odjemalcev zadostili s ponudbami energetske družbe – predvsem takšnih, ki odjemalcem omogočajo, da neposredno vplivajo na poslovne odločitve, kot velja za energetske družbe z razpršeno proizvodnjo energije iz obnovljivih virov (nem. *Bürgerenergiegesellschaften*) ali določena komunalna podjetja.

3.9 To je nezadovoljivo iz dveh razlogov. Po eni strani se ne doseže učinkovit tržni rezultat, saj prednostnim izbiram in potrebam odjemalcev ni zadoščeno. Po drugi strani regionalne ponudbe zelene energije zvišujejo splošno vrednotenje energije in odjemalce spodbujajo k nadaljnjim ukrepom na področju varčevanja z energijo in energetske učinkovitosti ter k uporabi možnosti za prožnost za izravnavanje nihanj pri proizvodnji električne energije.

3.10 EESO meni, da je pomemben pristop Komisije, pri katerem se prepoznavajo in v večji meri upoštevajo ter spodbujajo lokalne povezave, močno pa se podpira tudi vključevanje lokalnih udeležencev na trgu, da bi med drugim lahko določali realno ceno na kraju porabe in ne na kraju proizvodnje.

3.11 Vprašanje, kako oblikovati energetske sisteme, je s strateškega vidika pomembno. Za oblikovanje najučinkovitejšega celotnega sistema je potrebna konkurenca. To daleč presega proizvodnjo in klasično trženje. Zato je enostransko predpisovanje določenih tržnih ali sistemskih konfiguracij v posameznih državah članicah pogosto prenačljeno. Zlasti je treba preseči ločeno obravnavanje proizvodnje na eni strani in trženja na drugi kakor tudi sektorske razmejitve med električno energijo, toploto in prometom.

3.12 Energetske sisteme je treba ocenjevati glede na to, v kolikšni meri izpolnjujejo te zahteve. Kar zadeva toploto in promet, je potrošnik – drugače kot pri električni energiji – že od nekdaj tesneje vključen v ustrezne regionalne procese. Cilji na področju energetske in okoljske politike se bodo uspešneje uresničevali, če bo obstajala pripravljenost, da se zasnova energetskega sistema prilagodi osnovnim načelom vključevanja in sodelovanja odjemalcev ter zblíževanja sektorjev električne energije, toplote in prometa. Ob upoštevanju navedenega številni dejavniki govorijo v prid decentraliziranim energetskega sistemom. V zvezi s tem opozarja EESO tudi na svoje mnenje o zasnovi energetskega trga ⁽⁵⁾.

3.13 Veliko pozornost je treba nameniti uporabniški prijaznosti novih sistemov, ki morajo biti enostavni in pregledni ter odjemalca nikakor ne smejo preobremenjevati. Tehnična sredstva, s katerimi je to mogoče zagotoviti, so na voljo.

3.14 Najprej pa je treba znotraj Evrope oblikovati enoten okvir, ki bo zagotavljal celovito vključitev vseh stroškov, povezanih s proizvodnjo energije, vključno z zunanjimi stroški, v ceno energije. Stroški morajo biti povsem realni ⁽⁶⁾; odjemalec mora imeti možnost, da si preprosto in zanesljivo razlaga končne cene za odjemalca. Napačnih cenovnih signalov, ki jih povzroči neposredno ali posredno subvencioniranje določenih virov energije, ni mogoče izravnati s še tako pregledno, prožno in odprto ureditvijo trga.

⁽⁵⁾ Glej opombo 2.

⁽⁶⁾ Glej opombo 2.

4. Prvi steber: Krepitev vloge odjemalcev

4.1 Splošne ugotovitve

4.1.1 Vloga odjemalcev v energetske sektorju bi se lahko v prihodnjih letih bistveno spremenila, če bo za to obstajala politična volja. Zato je povsem upravičeno, da se temu področju v sporočilu Komisije namenja največ pozornosti. Ne gre zgolj za tehnična in komercialna vprašanja, temveč za odločilne strukturne spremembe, ki bi naj privedle do bolj demokratičnih energetskih procesov.

4.1.2 Da bi odjemalci lažje sami upravljali svojo porabo, morajo biti poleg boljših informacij v prvi vrsti zagotovljeni tehnični in ekonomski **pogoji**. Tam, kjer se še vedno ne meri (in posledično obračunava) individualna poraba oziroma to ni mogoče, je treba to stanje karseda hitro odpraviti. Ko je potrebna vgradnja novih števec, je treba neposredno preiti na pametne števece.

4.1.3 V skladu z načrti Komisije naj bi kmalu izboljšali informacije o porabi, sem pa sodi tudi to, da se približno 28 % odjemalcev, ki po predvidevanjih do leta 2020 še ne bodo imeli dostopa do pametnih števec, podeli pravica, da se jim na zahtevo priskrbi tovrsten števec. Ekonomski pogoji so izpolnjeni le takrat, ko morebitni prihranki v celoti pripadejo končnemu odjemalcu in se ne izničijo z novimi pavšali.

4.1.4 Da bi dosegli hitro uveljavitev pametnih števec, mora biti ta rešitev za odjemalca stroškovno nevtralna. Stroške njegove namestitve je treba vračunati v stroške omrežja. Za proizvajalce je treba oblikovati enotne in stroge okvire glede varstva podatkov ter protokolov prenosa.

4.1.5 Stroškovna nevtralnost je zgolj eno od temeljnih in potrebnih meril za to, da bodo odjemalci sprejeli pametne števece. Spremljati jo morajo veliko zaupanje v sistemske operaterje, dobavitelje električne energije in trgovce z električno energijo, ki zbirajo in analizirajo podatke. Bolj kot so odjemalci oddaljeni od teh podjetij, težje je vzpostaviti zaupanje. Zato EESO meni, da mora za odjemalce nedvomno veljati najvišja raven varstva podatkov, kar med drugim pomeni, da imajo poln dostop do vseh podatkov.

4.1.6 Odjemalcem so že danes na voljo nekatere možnosti za iskanje ugodnejših ponudb na obstoječih trgih. Mnenje Komisije, da „zamenjava mora biti tehnično enostavna, hitra in zanesljiva“, bi moralo biti v Evropi, ki je bila oblikovana z namenom spodbujanja prostega pretoka blaga, samoumevno. Zato odprava pristojbin in kazni za zamenjavo ni nekaj, o čemer bi lahko „razmislili“⁽⁷⁾, temveč nekaj, kar bi morali uresničiti!

4.1.7 Možnost izbire ponudnika in pogajanj o pogodbenih pogojih je ključni sestavni del konkurence na trgu. Pokazatelj pri tem je pogostost menjave ponudnika. Ponudniki se menjajo pogosteje, vendar so v mnogih državah članicah stopnje zamenjav zelo nizke⁽⁸⁾. To je posledica nezadostnih informacij za potrošnike in drugih obstoječih tržnih ovir.

4.1.8 Čeprav je zamenjava ponudnikov pomembno sredstvo za odjemalce, o delovanju konkurence ni mogoče sklepati zgolj na podlagi deleža zamenjav in cene. Zadovoljstvo kupcev, lokalna povezanost in družbena angažiranost lokalnih enot imajo že sedaj vse večjo vlogo pri izbiri ponudnika, prav tako tudi lokalna prisotnost odgovornih. Odjemalce vse bolj zanima ne le, kako se proizvaja električna energija, temveč tudi, kdo jo proizvaja in kje. Zato je pomembno, da odjemalec lahko prosto izbere ne le distributerja, temveč tudi proizvajalca električne energije.

4.1.9 S tem se bo ustvarila **konkurenca tako glede cene kot kakovosti**. Kadar glede stroškov omrežja in stroškov proizvodnje velja preglednost, je lahko nekoliko dražje proizvedena električna energija z nižjim deležem stroškov prenosa skupaj gledano cenejša, vendar to v okviru stroškov omrežja zahteva cene, odvisne od oddaljenosti, pa tudi možnost, da električno energijo iz obnovljivih virov energije, ki jo proizvedejo posamezniki, ti lahko po pravičnih konkurenčnih pogojih neposredno in samostojno tržijo.

⁽⁷⁾ Glej opombo 1.

⁽⁸⁾ Glej ACER/CEER: *Annual Report on the Results of Monitoring the Internal Electricity and Natural Gas Markets in 2013* (Letno poročilo o rezultatih spremljanja notranjega trga za električno energijo in plin v letu 2013), oktober 2014, str. 69.

4.1.10 Odbor se strinja s Komisijo, da ciljev glede socialne, strukturne in regionalne politike ni mogoče doseči prek cen energije, ki jih usmerja oziroma ureja država.

4.1.11 EESO kot ključne obravnava izjave glede „prilagajanja odjema“, „lastne proizvodnje in porabe“ ter „povečanja sodelovanja odjemalcev prek posredništva in kolektivnih sistemov“, saj se tu odpirajo možnosti za povsem nove smeri razvoja.

4.2 Prilagajanje odjema

4.2.1 V dokumentu Komisije opisani uspehi glede že uveljavljenega prilagajanja odjema, npr. z dinamičnim določanjem cen (v pogodbah o dobavi električne energije) in fleksibilnimi avtomatiziranimi programi prilagajanja odjema, so močan dokaz v prid trditvi, da sta „energijska učinkovitost in prilagajanje odjema [...] pogosto boljši rešitvi za usklajevanje ponudbe in povpraševanja kot gradnja ali vzdrževanje delovanja več elektrarn ali omrežnih vodov“⁽⁹⁾.

4.2.2 Do dejavnega sodelovanja končnih odjemalcev pa bo prišlo le, če bodo prednosti prožne tarife v doglednem časovnem obdobju izravnale morebitne potrebne naložbene stroške. Zato morajo biti cenovni signali dejansko ustrezni in v izbirnih cenah za končne odjemalce se mora odražati, kadar večja ponudba električne energije (npr. pri veliko vetra ali sončnega sevanja) naleti na manjše povpraševanje oziroma kadar je pri majhni ponudbi veliko povpraševanja.

4.2.3 Cenovne signale je treba odjemalcem – po možnosti samodejno – pošiljati, da jih bodo lahko izkoriščali. Po možnosti je treba vzpostaviti samoregulative sisteme, sicer bi to lahko izkoriščali le odjemalci z ustreznim tehničnim znanjem. Odločitev, v kolikšni meri želi odjemalec sodelovati na teh trgih, je treba prepustiti njemu samemu.

4.2.4 Pričakovati je, da bolj ko bodo novi, dejavni odjemalci neposredno vključeni v odločanje o infrastrukturnih ukrepih in bolj ko bodo sodelovali pri naložbah in upravljanju proizvodnih obratov, omrežij in sistemov za shranjevanje, toliko intenzivneje bodo sodelovali pri prilagajanju odjema. Zato so na trgu električne energije izjemno pomembne vse oblike udeležbe državljanov in razpršene proizvodnje energije oziroma druge skupno organizirane strukture proizvajalcev, ki so hkrati odjemalci. Te povezave v sporočilu Komisije niso predstavljene v zadostni meri.

4.3 Proizvodnja in poraba energije – Proizvajalec-odjemalec v energetiki prihodnosti

4.3.1 Odjemalci bi lahko prek ustreznih sistemov za prilagajanje odjema storili več kot zgolj prilagajali svojo porabo energije. Komisija upravičeno navaja, da lahko „kombinacija možnosti z decentralizirano proizvodnjo in skladiščenjem s fleksibilnim odjemom [...] dodatno omogoči odjemalcem, da postanejo svoji lastni dobavitelji in upravljavci (dela) potreb po energiji, proizvajalci in odjemalci ter da zmanjšajo svoje stroške energije“⁽¹⁰⁾.

4.3.2 To bo delovalo le, če se vzpostavijo resnično nove zasnove trga, prilagojene jasno določenim ciljem, namesto da se zgolj poskuša obstoječi sistem preoblikovati tako, da se vanj umestijo nove energije⁽¹¹⁾.

4.3.3 Treba je razviti nove sisteme spodbud, ki bodo nagrajevali takšno oblikovanje lastne porabe, neposredno oskrbo, shranjevanje presežkov ter zagotavljanje izravnalne energije, ki podpirajo sistem. To zahteva ne le novo opredelitev meril za ugotavljanje podpiranja sistema, temveč tudi novo zasnovo tega, kaj je lahko v vse bolj decentraliziranem energetskem svetu „energetski sistem prihodnosti“. V vsakem primeru ni sprejemljivo vztrajanje pri preživetem razumevanju sistema, ki izhaja iz časa, v katerem so konvencionalne jedrske in termoelektrarne zagotavljale stalno osnovno zmogljivost.

⁽⁹⁾ Glej opombo 1.

⁽¹⁰⁾ Glej opombo 1.

⁽¹¹⁾ Glej opombo 2.

4.3.4 Komisija v svojem sporočilu navaja dodatne prednosti decentralizirane proizvodnje električne energije, npr. zmanjšanje omrežnih izgub in prezasedenosti ter posledičen dolgoročen prihranek pri stroških omrežja. EESO se z navedenim strinja, vendar države članice teh prednosti še ne prepoznavajo in upoštevajo v zadostni meri.

4.3.5 Izčrpna navedba prednosti tega pristopa v delovnem dokumentu ⁽¹²⁾, priloženem sporočilu, ponazarja, da bo ta pristop proizvajalca-odjemalca več kot „le“ smotrna dopolnitev „centraliziranih proizvodnih virov“. Gre za samostojno svobodo odločanja odjemalcev, da z lastno proizvodnjo in porabo, shranjevanjem in trženjem prevzamejo dejavno vlogo v energetskih sistemih prihodnosti.

4.3.6 Vendar pa lastna proizvodnja in poraba v sporočilu Komisije nista zadostno opredeljeni. Primeri, navedeni v delovnem dokumentu, priloženem sporočilu ⁽¹³⁾, nasprotno kažejo, da je Komisijino razumevanje lastne proizvodnje in porabe preveč omejeno. Po mnenju EESO bi morala biti opredeljena širše kot zgolj samostojno proizvedena električna energija z lastno napravo, ki ni povezana z omrežnim števcem, torej na primer električna energija, proizvedena s fotovoltaično napravo na domači strehi – z drugimi besedami, vsakršna električna energija, ki se proizvede brez uporabe javnega omrežja oziroma prenosa po njem. Predpostavko o istovetnosti upravljavca obrata in končnega odjemalca, iz katere se trenutno izhaja, bi morali opustiti, saj zajema samo eno posebno obliko lastne oskrbe.

4.3.7 Pojavljajo se širše opredeljene strukture proizvajalcev-odjemalcev, vendar se trenutno soočajo s številnimi ovirami. Sem sodi na primer poslovni model, v skladu s katerim energetske zadrage tržijo neposredno članom, ali model, v skladu s katerim energetske družbe razpršene proizvodnje energije iz obnovljivih virov svojo energijo dobavljajo odjemalcem v neposredni bližini brez posredništva borze ali trgovca. Izvajanje tovrstnih modelov bi dalo izjemen pomen novi, dejavni vlogi odjemalcev in odprlo možnosti za povsem nove poslovne modele, zato jih je treba upoštevati v novem dogovoru za odjemalce energije.

4.3.8 Razširitev pojmovanja lastne proizvodnje in porabe je pomembna tudi zato, ker dosedanja preozka razlaga (istovetnost upravljavca obrata in končnega odjemalca) zadeva zgolj eno posebno skupino „dejavnih odjemalcev“. Tako lahko lastno proizvodnjo in porabo izvajajo le tisti potrošniki, ki imajo dovolj kapitala za naložbe v naprave in predvsem tudi dovolj prostora (na primer v svojih stavbah ali na njih) za njihovo montažo. Tako rekoč izključeni bi bili na primer najemniki; enaka težava se pojavlja pri poslovnih odjemalcih, na primer manjših podjetjih ali podjetjih, ki nimajo velikih lastnih prostorov.

4.3.9 V nasprotju s tem so široko opredeljene oblike lastne proizvodnje in oskrbe, ki uporabljajo javna omrežja – seveda proti plačilu –, modeli, ki tudi najemnikom, manjšim podjetjem oziroma članom zadrug itd. omogočajo, da imajo dejavno in odgovorno vlogo kot proizvajalci-odjemalci na energetskem trgu ter zaslužijo oziroma privarčujejo denar. Ozka opredelitev pojma lastne proizvodnje in porabe je tako s socialnopolitičnega vidika nepravilna, z gospodarskopolitičnega pa diskriminatorna.

4.4 Sodelovanje odjemalcev prek posredništva in kolektivnih sistemov

4.4.1 Komisija navaja tudi kolektivne sisteme in pobude, ki „se vse pogosteje pojavljajo v številnih državah članicah. Vedno več odjemalcev se vključi v kolektivno lastno proizvodnjo in sheme sodelovanja za boljše upravljanje porabe energije. Ta novost **s strani** odjemalcev je privedla tudi do novosti **za** odjemalce in odpira nove poslovne modele. Nastajajo podjetja za energetske storitve, povezovalci, borzni posredniki, podjetja za ravnanje s podatki, druge posredniške družbe in tudi potrošniške organizacije, da bi pomagale odjemalcem do najugodnejše energije in jih razbremenile administrativnih postopkov in zapletenega poizvedovanja. S tem se odpirajo tudi nove možnosti za lokalne skupnosti ter organe, katerih regionalne in lokalne pobude na področju energije lahko zagotovijo dragoceno povezavo med nosilci odločanja, državljanji in inovatorji na lokalni ravni“ ⁽¹⁴⁾.

⁽¹²⁾ SWD(2015) 141 final z dne 15. julija 2015.

⁽¹³⁾ Glej opombo 12.

⁽¹⁴⁾ COM(2015) 339 final.

4.4.2 Študija EESO o razpršeni proizvodnji energije⁽¹⁵⁾ ponazarja, da to prinaša celo vrsto dodatnih prednosti (npr. sprejemanje gradnje novih obratov, možnosti za regionalni gospodarski razvoj, financiranje naložb). EESO je v vseh obiskanih državah članicah naletel na visoko pripravljenost civilne družbe, da dejavno podpre ustrezne zasebne oziroma skupnostne modele in/ali jih sama izvaja. Vendar te pobude pogosto zamrejo zaradi pravnih predpisov, birokratskih ovir ali druge namerne ali nenamerne diskriminacije.

4.4.3 Če vzamemo primer: državljani, ki kolektivno upravljajo vetrno elektrarno, lastne proizvedene energije pogosto ne morejo prejemati in uporabljati neposredno, temveč jo morajo tržiti prek trgovca in nato ponovno odkupiti. Za EESO to ni „dejavno sodelovanje na trgu“.

4.4.4 V uvodu sporočila Komisija „ovire, ki odjemalcem preprečujejo lastno proizvodnjo in lastno porabo“ opredeljuje kot problem, ki ga je mogoče rešiti, ne da bi pri tem ustrezno pojasnila, kje in kako se konkretno pojavljajo te ovire in kaj je treba storiti, da bi jih odpravili. Izkušnje iz številnih držav članic kažejo, da nacionalni regulativni organi lastno proizvodnjo in porabo, lastno oskrbo ali neposredno oskrbo v širšem smislu pogosto dejansko preprečujejo ali vsaj otežujejo z gospodarskega ali birokratskega vidika – kot primer za to lahko omenimo Španijo in Nemčijo. Odbor zato poziva Komisijo, naj pripravi poseben dokument in ga vključi v proces posvetovanja; ta dokument naj izhaja iz delovnega dokumenta⁽¹⁶⁾, priloženega sporočilu, in opisuje, s katerimi namernimi oz. nenamernimi ovirami se srečujejo pristopi proizvajalci-odjemalci, katere birokratske ovire obstajajo in kako bi bilo treba odpraviti obstoječe oblike diskriminacije.

Komisija naj v tem okviru prav tako samokritično prouči, ali so njeni lastni predpisi o državni pomoči združljivi z navedbami v sporočilu Komisije. Že sedaj lahko ugotovimo, da v smernicah o državni pomoči za varstvo okolja in energijo⁽¹⁷⁾ lastni porabi, lastni oskrbi ter neposredni oskrbi ni namenjena ustrezna pozornost.

4.4.5 Neodvisnost velikih trgovcev bi tudi morali vključiti v razpravo o posrednikih. Za njeno ohranitev bi bilo smotno nadalje proučiti poslovne modele posrednikov in vprašanje, v čigavem interesu delujejo.

5. Drugi steber: Pametni domovi in omrežja

5.1 Novi energetske sistem se vzpostavlja od spodaj. Povezane naprave postajajo pametni domovi, ti postanejo povezane stavbe, povezane stavbe pa dejaven del omrežja. Pametni domovi so neke vrste osnova energetskega sistema, pa tudi dober kraj za učenje in pridobivanje izkušenj za nove, dejavne odjemalce. O mnogih že obstoječih možnostih je potrebno boljše obveščanje.

6. Tretji steber: Upravljanje in varstvo podatkov

6.1 Enotne in zanesljive določbe glede varstva podatkov so podlaga in pogoj za hitro in prihodnosti primerno uvedbo sodobnih komunikacijskih sistemov. Pri tem je treba opredeliti naslednje:

- katere podatke je sploh nujno treba zajeti za optimalno delovanje,
- kako šifrirati podatke,
- kje in kako dolgo se ti podatki hranijo
- ter kdo lahko odredi brisanje.

6.2 EESO meni, da morajo odjemalci nujno biti in ostati lastniki svojih podatkov ter imajo poln nadzor nad njimi in dostop do njih, tako da lahko podatke preverjajo, popravljajo, brišejo in jih lahko pri menjavi ponudnika prenesejo.

V Bruslju, 20. januarja 2016

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Georges DASSIS

⁽¹⁵⁾ Glej študijo EESO: *Spreminjanje prihodnosti energije: civilna družba kot eden glavnih akterjev pri proizvodnji energije iz obnovljivih virov* (EESC-2014-04780-00-04-TCD-TRA (EN)).

⁽¹⁶⁾ Glej opombo 12.

⁽¹⁷⁾ UL C 200, 28.6.2014, str. 1.

ISSN 1977-1045 (elektronska različica)
ISSN 1725-5244 (tiskana različica)

Urad za publikacije Evropske unije
2985 Luxembourg
LUKSEMBURG

SL